

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «Економіка»

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ «Міжнародна економіка»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Світовий фондовий ринок: сучасний стан та закономірності
розвитку»**

здобувача Любоженка Єгора Костянтиновича

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Мозговий Олег
Миколайович

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (Е**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	«Міжнародна економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

_____ Столярчук Я.М.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних фінансів

_____ Мозговий О.М.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Любоженка Єгора Костянтиновича

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Світовий фондовий ринок: сучасний стан та закономірності розвитку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «03» лютого 2021 р .№ 108-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

Статистичні данні, публікації міжнародних організацій, звіти міжнародних організацій, праці закордонних та вітчизняних вчених.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ
<i>(назва розділу)</i>	

Розділ 2	ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ
<i>(назва розділу)</i>	

Об'єкт дослідження:	Процеси розвитку світового фондового ринку
Предмет дослідження:	Передумови, фактори та особливості розвитку світового фондового ринку
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	дослідження тенденцій розвитку світового фондового ринку, а також особливості інтеграції ринку України у світовий фондовий ринок

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

дослідити світовий фондовий ринок в системі фінансових ринків;

визначити організацію і структуру світового фондового ринку;

дослідити особливості регулювання світового фондового ринку.

У розділі 2

проаналізувати тенденції розвитку світового ринку акцій;

визначити особливості розвитку світового ринку облігацій;

визначити особливості інтеграції ринку України у світовий фондовий ринок.

Завдання підготував

науковий керівник

_____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Завдання одержав здобувач

_____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 63 сторінки, 11 таблиць, 18 малюнків, список використаних джерел з 27 найменувань.

«Світовий фондовий ринок: сучасний стан та закономірності розвитку»

Об'єктом дослідження є процеси розвитку світового фондового ринку.

Предметом дослідження є передумови, фактори та особливості розвитку фондового ринку.

Метою роботи є дослідження тенденцій розвитку світового фондового ринку, а також особливості інтеграції ринку України у світовий фондовий ринок.

У відповідності до поставленої мети було визначено наступні *завдання* дослідження:

- дослідити світовий фондовий ринок в системі фінансових ринків;
- визначити організацію і структуру світового фондового ринку;
- дослідити особливості регулювання світового фондового ринку ;
- проаналізувати тенденції розвитку світового ринку акцій;
- визначити особливості розвитку світового ринку облігацій;
- визначити особливості інтеграції ринку України у світовий фондовий ринок.

Практичне значення отриманих результатів. Практична значущість отриманих результатів дослідження може мати безпосереднє значення для вироблення державної політики щодо розвитку фондового ринку в Україні.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2022.

Рік захисту роботи 2022.

Ключові слова: фондовий ринок, світовий фондовий ринок, ринок акцій, ринок облігацій.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача навчально-наукового інституту /факультету
освітньо-професійної програми « Міжнародна економіка»

Любошенко Є. К.

(прізвище, ініціали)

на тему

Світової фінансової ринку "сучасний стан та закони функції розвитку"

(назва теми)

1. Актуальність теми: визначається тим, що глобалізація світової економіки передумова інтеграції національних ринків і міжнародних фінансових і економічних ринків, що є основою механізму перерозподілу фінансових ресурсів на національному і міжнародному рівнях.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: автором розглянуто світовий фінансовий ринок як складну систему національних і міжнародних фінансових інструментів та інститутів, які сприяють створенню фінансової активності з різноманітними характеристиками.

3. Наявність самостійних розробок автора: в роботі проаналізовано організацію, структуру світового фінансового ринку та особливості його розвитку на національному і міжнародному рівнях.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: звернувши увагу на висновки та рекомендації автора щодо особливостей та привабливості ринку облігацій, його ролі в зростанні світового ринку і міжнародних операцій, висвітулюючи мобілізація на цьому сфері міжнародних операцій.

5. Наявність недоліків: на наш погляд, в роботі відсутні суттєві недоліки, які б впливали на цінність висновків та рекомендацій автора.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: в цілому робота відповідає вимогам і може бути допущена до захисту перед ЕК.

Науковий керівник

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

2. 06 2019 р.

Тюльов О. М.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ	5
1.1. Світовий фондовий ринок в системі фінансових ринків	5
1.2. Організація і структура світового фондового ринку	13
1.3. Особливості регулювання світового фондового ринку	21
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ	29
2.1. Тенденції розвитку світового ринку акцій	29
2.2. Особливості розвитку світового ринку облігацій.....	37
2.3. Особливості інтеграції ринку України у світовий фондовий ринок	46
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Фондовий ринок є важливою частиною економічної системи країни, і крім ринку, він також виконує багато специфічних функцій в економічній політиці країни. Сучасні світові фондові ринки характеризуються структурними змінами через зниження участі банківського сектору в механізмах перерозподілу фінансових ресурсів. Результатом цієї тенденції стало зростання інвестиційної активності, в тому числі випуск цінних паперів, особливо простих акцій, а також поступова гармонізація стандартів фондового ринку. Удосконалюється система автоматизації світового фондового ринку (формується світова телекомунікаційна мережа), модифікуються класичні фінансові інструменти та створюються нові види, триває процес інтеграції національного фондового ринку, до цього процесу повинна приєднатися і Україна.

Як інфраструктурний елемент економічної політики стабільні та добре розвинені фондові ринки можуть суттєво сприяти вирішенню ключових завдань, які стоять перед сучасними країнами: забезпечення сталого економічного зростання та стабільності шляхом залучення інвестиційних ресурсів у реальний сектор економіки, сприяння трансформації економіки. заощаджень та інвестицій, створюючи тим самим умови для інтеграції вітчизняного фондового ринку у світове фінансове середовище.

Інтерес до функціонування та розвитку фондового ринку величезний. Велика кількість вітчизняних та зарубіжних науковців вивчає це питання, досліджуючи фондові ринки та їх вплив на світові фінансові ринки з економічної та правової точки зору. Значний внесок у вивчення діяльності на світовому фондовому ринку зробили такі зарубіжні вчені, як Т. Берднікова, Е. Бредлі, Л. Вільямс, О. Дегтярєва, Р. Кіосакі, Р. Тьюлз та інші. Серед вітчизняних вчених варто виділити В. Васильєва, С. Еш, К. Калинець, М.

Козоріз, О. Колодізєв, В. Корнєєв, М. Назарчук, Н. Петраков, О. Поважний, О. Сохацька, А. Чухно.

Хоча на цю тему існує безліч наукових праць і дискусій, деякі її питання потребують більш детального розгляду, особливо вивчення основних факторів розвитку фондових ринків і процесу функціонування фондового ринку на світовому рівні.

Метою роботи є дослідження тенденцій розвитку світового фондового ринку, а також особливості інтеграції ринку України у світовий фондовий ринок.

У відповідності до поставленої мети було визначено наступні завдання дослідження:

- дослідити світовий фондовий ринок в системі фінансових ринків;
- визначити організацію і структуру світового фондового ринку;
- дослідити особливості регулювання світового фондового ринку;
- проаналізувати тенденції розвитку світового ринку акцій;
- визначити особливості розвитку світового ринку облігацій;
- визначити особливості інтеграції ринку України у світовий фондовий ринок.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку світового фондового ринку.

Предметом дослідження є передумови, фактори та особливості розвитку фондового ринку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ

1.1. Світовий фондовий ринок в системі фінансових ринків

Світові фондові ринки є синонімом інвестування, і акції зазвичай є першим типом цінних паперів, який спадає на думку, але так було не завжди. Перша фондова біржа була заснована в Антверпені в 1531 р., і на ній були лихварі і брокери, що збиралися для вирішення питань уряду, бізнесу, а іноді і окремих боргів. У 1500-х роках не було реальних акцій, лише ряд векселів та облігацій. Звичайно, існували підприємницькі партнерства, які приносили дохід як акції, але формальний обмін акціями не проводився. Компанії з рухомими акціями з'явилися ще у Стародавньому Римі, але саме Голландська Ост-Індська компанія у 1600-х роках була першою компанією в історії, що запропонувала акції та облігації населенню.

На сьогодні у високорозвинутих країнах особливе значення має фондовий ринок як сфера мобілізації фінансового капіталу. Особливістю розвитку фондового ринку останніх десятиліть стала глобалізація та механізм зростання різноманітних фінансових інструментів та інститутів.

Становлення та динамічний розвиток ефективної системи фондових ринків є рушійною силою зростання реального сектора, усієї економіки, оскільки забезпечує інвестування промисловості, соціальної сфери, що зумовлює пожвавлення виробництва та відтворювальних процесів не тільки в об'єктах інвестування, але й в усіх суміжних галузях, зокрема транспортної та інших інфраструктур. Таким чином, можна констатувати, що усі сфери комерційного життя мають певні інтереси в роботі фондових ринків, які реалізуються більш або менш опосередковано.

Таблиця 1.1 – Поняття фондовий ринок

Автор	Визначення
В.М. Гриньова [1]	Фондовий ринок є сукупністю відносин цивільно-правового характеру, які опосередковують рух капіталів у формі цінних паперів.
Ю.Я. Кравченко [2]	Фондовий ринок (ринок цінних паперів) - система економічних відносин щодо випуску й обігу цінних паперів між його учасниками.
В.В. Оскольський [3]	Фондовий ринок (ринок цінних паперів) - це частина ринку капіталів, де здійснюється купівля-продаж цінних паперів.
Б. Кондрашихин, Г. Рожманов, Т.В.Пепа [4]	Фондовий ринок - сегмент фінансового ринку, на якому обертаються фінансові активи у формі цінних паперів і їх похідних (деривативи, ф'ючерси, опціони) з переважною часткою останніх.
А.Г. Загородній [5]	Фондовий ринок акумулює грошові заощадження юридичних осіб і громадян та спрямовує їх на виробниче й невиробниче вкладання капіталів.
В.І. Кушлін [6]	Фондовий ринок - один з основних механізмів акумулювання заощаджень і їх трансформації в інвестиції.

Джерело: складено автором за [1-6]

Фондовий ринок наймовірно важливий для компаній, інвесторів та економіки загалом. З ринками консультуються як сім'ї, і багаті керівники. Це спосіб для компаній залучити капітал та спосіб для інвесторів, можливо, отримати прибуток (зворотний бік цього полягає в тому, що інвестор може зазнати збитків залежно від того, наскільки окупляться інвестиції), і це спосіб побачити, які галузі економіки є найбільш благополучними. Історія показала, що ціна акцій може бути індикатором соціального настрою.

Фондові ринки класифікувати також за такими властивостями:

- за територіальним принципом (міжнародні, національні, регіональні ринки);
- за видами цінних паперів (ринок акцій);
- за видами угод (касовий, форвардний);
- за емітентами (ринок цінних паперів підприємств, ринок державних цінних паперів);

– за термінами (ринок коротко-, середньо-, довгострокових і безстрокових цінних паперів);

– за галузевим та іншими критеріями.

Світовий фондовий ринок являє собою сукупність бірж та ринків, які торгують та випускають облігації, акції та різні інші цінні папери. Невід'ємна частина світової економіки, вона надає компаніям та інвесторам доступ до операцій із капіталом за певну частку законного володіння.

Світовий фондовий ринок виконує наступні основні функції, багато в чому схожі на функції національного фондового ринку:

Рисунок 1.1 - Функції світового фондового ринку

Окрім того функції світового фондового ринку доцільно доповнити наступними:

1) добросовісне ведення угод із цінними паперами. Залежно від стандартних правил попиту та пропозиції фондова біржа повинна забезпечити, щоб усі зацікавлені учасники ринку мали миттєвий доступ до

даних для всіх замовлень на купівлю та продаж, тим самим сприяючи справедливому та прозорому ціноутворенню цінних паперів.

Крім того, він також повинен виконувати ефективне зіставлення відповідних ордерів на купівлю та продаж. Наприклад, може бути три покупці, які розмістили замовлення на купівлю акцій Microsoft за ціною 100, 105 і 110 доларів, і може бути чотири продавці, які готові продати акції Microsoft за ціною 110, 112, 115 і 120 доларів. Обмін (через автоматизовані торгові системи) повинен гарантувати, що найкраща покупка та найкращий продаж співпадають, що в цьому випадку становить 110 доларів США для даної кількості угод;

2) ефективне виявлення цін. Фондові ринки повинні підтримувати ефективний механізм визначення ціни, який відноситься до акта визначення належної ціни цінного паперу та зазвичай виконується шляхом оцінки ринкового попиту та пропозиції та інших факторів, пов'язаних із транзакціями.

Допустимо, американська компанія-розробник програмного забезпечення торгується за ціною 100 доларів, а її ринкова капіталізація становить 5 мільярдів доларів. Надходить новина про те, що регулюючий орган Європейського союзу (ЄС) наклав на компанію штраф у розмірі 2 мільярдів доларів, що, по суті, означає, що 40% вартості компанії може бути знищено. У той час як фондовий ринок, можливо, встановив діапазон торгової ціни в розмірі 90 і 110 доларів США для ціни акцій компанії, він повинен ефективно змінити допустиму межу торгової ціни, щоб пристосуватися до можливих змін у ціні акцій, інакше акціонери можуть зіткнутися з труднощами при торгівлі за справедливою ціною;

3) підтримка ліквідності. Хоча отримання кількості покупців та продавців для конкретного фінансового цінного паперу не контролюється фондовим ринком, необхідно забезпечити, щоб будь-хто, хто має кваліфікацію та бажає торгувати, отримав миттєвий доступ для розміщення замовлень, які мають бути виконані за справедливою ціною;

4) безпека та достовірність транзакцій. У той час як більша кількість учасників важлива для ефективної роботи ринку, той же ринок повинен гарантувати, що всі учасники були перевірені та відповідали необхідним правилам та положенням, не залишаючи місця для невиконання зобов'язань жодною із сторін. Крім того, він повинен гарантувати, що всі пов'язані з ним суб'єкти, що працюють на ринку, дотримуються правил і працюють у правових рамках, встановлених регулюючим органом;

5) підтримка всіх відповідних типів учасників ринку. Ринок складається з безлічі учасників, включаючи маркет-мейкерів, інвесторів, трейдерів, спекулянтів та хеджерів. Всі ці учасники діють на фондовому ринку, виконуючи різні ролі та функції. Наприклад, інвестор може купити акції і тримати їх протягом тривалого часу протягом багатьох років, в той час як трейдер може входити і виходити з позиції протягом декількох секунд. Маркет-мейкер забезпечує необхідну ліквідність ринку, тоді як хеджер може торгувати деривативами зниження ризику, що з інвестиціями. Фондовий ринок повинен забезпечити, щоб усі такі учасники могли працювати безперешкодно, виконуючи свої визначені ролі, щоб продовжувати працювати ефективно;

б) захист інвесторів. Поряд із багатими та інституційними інвесторами фондовий ринок також обслуговує дуже велику кількість дрібних інвесторів через їх невеликий обсяг інвестицій. Ці інвестори можуть мати обмежені фінансові знання і не повністю усвідомлювати підводні камені інвестування в акції та інші зареєстровані на біржі інструменти. Фондова біржа має вжити необхідних заходів, щоб запропонувати необхідний захист таким інвесторам, щоб убезпечити їх від фінансових втрат та забезпечити довіру клієнтів.

Наприклад, фондова біржа може класифікувати акції за різними сегментами в залежності від їх профілів ризику та дозволяти обмежену або заборонити торгівлю звичайними інвесторами акціями з високим ризиком. Біржі часто вводять обмеження, щоб люди з обмеженим доходом та знаннями не могли брати участь у ризикованих ставках на деривативи.

7) збалансоване регулювання. Компанії, що котируються на біржі, значною мірою регулюються, та їх операції контролюються регуляторами ринку, такими як SEC. Крім того, біржі висувають певні вимоги - наприклад, своєчасне подання щоквартальних фінансових звітів та миттєву звітність про будь-які відповідні події - для забезпечення того, щоб усі учасники ринку були в курсі корпоративних подій. Недотримання правил може призвести до зупинення торгів біржами та іншим дисциплінарним заходам.

Фондовий ринок служить двом дуже важливим цілям. По-перше, надати капітал компаніям, які вони можуть використовувати для фінансування та розширення свого бізнесу. Якщо компанія випускає один мільйон акцій, які спочатку продаються за ціною 10 доларів за акцію, то це дає компанії 10 мільйонів доларів капіталу, які вона може використати для розвитку свого бізнесу (за вирахуванням комісій, які компанія сплачує інвестиційному банку за управління акціями). Пропонуючи акції замість запозичення капіталу, необхідного для розширення, компанія уникає виникнення боргів та сплати відсотків за цим боргом.

Друга мета, якою служить фондовий ринок, полягає в тому, щоб дати інвесторам – тим, хто купує акції, можливість брати участь у прибутках публічних компаній. Інвестори можуть отримати прибуток від покупки акцій одним із двох способів.

За деякими акціями виплачуються регулярні дивіденди (певна сума грошей на акцію, якою хтось володіє). Інший спосіб, яким інвестори можуть отримати прибуток від купівлі акцій, – це продати свої акції з прибутком, якщо ціна акцій збільшиться порівняно з їхньою покупною ціною. Наприклад, якщо інвестор купує акції компанії за ціною \$10 за акцію, а ціна акцій згодом підвищується до \$15 за акцію, інвестор може отримати 50% прибутку від своїх інвестицій, продавши свої акції.

Основними економічними ознаками існування світового фондового ринку є:

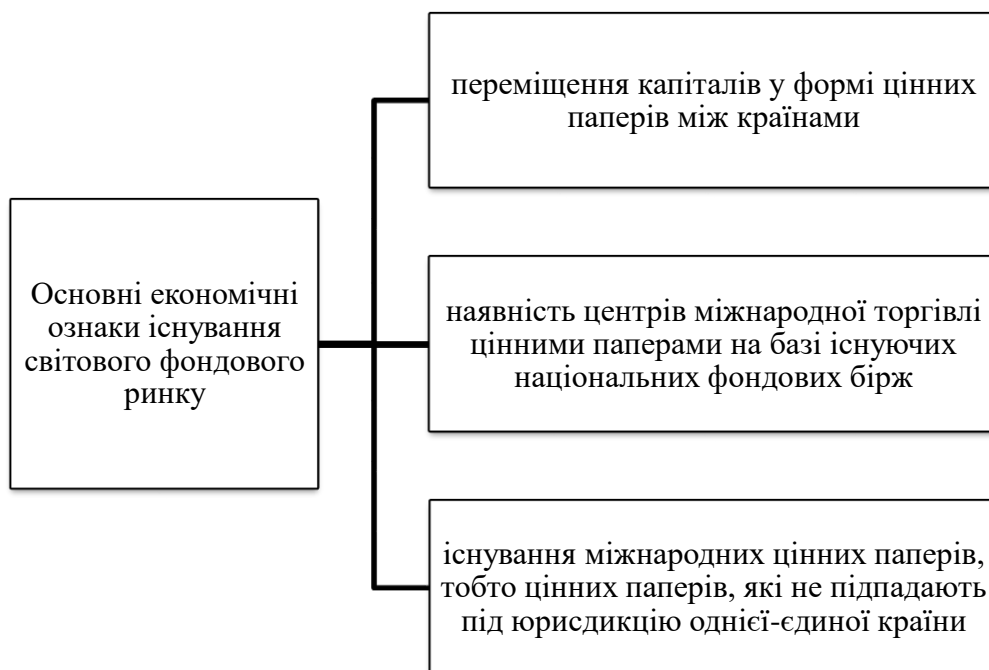

Рисунок 1.2 - Основні економічні ознаки існування світового фондового ринку

Існують три моделі фондового ринку в залежності від банківського чи небанківського характеру фінансових факторів:

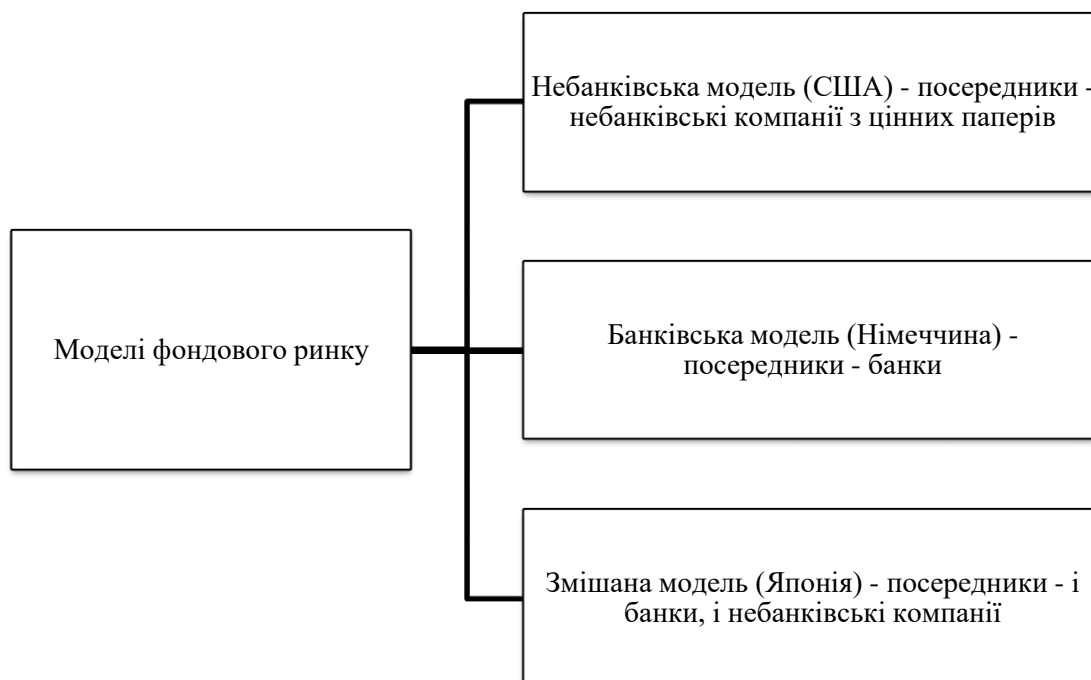

Рисунок 1.3 - Моделі фондового ринку

У процесі свого функціонування світовий фондовий ринок вирішує цілу низку важливих завдань забезпечення господарського життя в глобальних масштабах, до яких належать:

- залучення заощаджень та їх трансформація в інвестиції у світових масштабах;
- перерозподіл фінансових ресурсів у світових масштабах відповідно до конкурентоспроможності та динамізму розвитку національних економік та окремих фірм через механізм попиту та пропозиції;
  - оцінка вартості капіталу як результат звернення боргових зобов'язань;
  - оцінка вартості компаній і фірм як результат обігу акцій;
  - оцінка ризиків інвестицій у фінансові інструменти у світових масштабах;
- інформування ділових кіл, політичних структур та інших заінтересованих агентів ринку щодо стану справ в економіці через механізми цін, індексів та інших показників ринку цінних паперів;
  - забезпечення переливу капіталу між країнами;
  - залучення зацікавленими інвесторами капіталу з інших секторів світового фінансового ринку;
  - розширення меж популярності та можливостей залучення капіталу фірмами у вигляді розміщення та обігу їх цінних паперів на іноземних ринках;
  - залучення населення в інтереси бізнесу за допомогою придбання цінних паперів і подальших дій як фінансових інвесторів;
  - розширення масштабів та інтенсивності торгівлі цінними паперами, що підвищує об'єктивність оцінки їхньої вартості.

Світовий фондовий ринок утворює глобальне середовище руху фінансових ресурсів, в якому за допомогою обігу цінних паперів стає можливим усунути або принаймні суттєво пом'якшити фактор нестачі фінансових ресурсів на окремих національних ринках. У цьому середовищі відбувається вирівнювання рівнів прибутковості інвестування ресурсів, вона

забезпечує просування національних фірм на світовий фінансовий ринок, тут забезпечуються умови для інтенсивної міжнародної фінансової співпраці.

Отже, світовий фондовий ринок являє собою сукупність бірж та ринків, які торгують та випускають облігації, акції та різні інші цінні папери. Невід'ємна частина світової економіки, вона надає компаніям та інвесторам доступ до операцій із капіталом за певну частку законного володіння. Ключова роль світового ринку як частини світового ринку полягає у забезпеченні умов і механізмів для трансформації заощаджень в інвестиції. Надходження заощаджень на фондовий ринок забезпечують домогосподарства та структури бізнесу, що виступають як інвестори безпосередньо або за допомогою фінансових інститутів. Залучення зазначених заощаджень для забезпечення своєї діяльності здійснюють підприємства та держава у вигляді випуску цінних паперів.

1.2. Організація і структура світового фондового ринку

Світовий фондовий ринок має непросту будову, де накладаються інтереси всіх членів з визначеною функціональною особливістю та метою діяльності. Світовий фондовий ринок є сукупністю фондових ринків країн світу, проте кожен фондовий ринок утворюється з наступних складників:

- учасників ринку;
- фактичний ринок (біржовий, позабіржовий);
- елементи державного регулювання (наприклад, Комісія з цінних паперів, ЦБ, Мінфін);
- саморегулююча асоціація (Асоціація професійних партнерів на ринку цінних паперів, з певними регуляторними функціями).

Основною структурою ринку цінних паперів є:

– емітент – країна, яку представляють довірені особи (держави, місцеві адміністрації), юридичні особи та громадяни, які набувають необхідний капітал на основі розміщення цінних паперів і виконують від свого імені зобов'язання, передбачені цінними паперами (підприємства, юридичні особи, у тому числі конгломерати), інвестиційні фонди, комерційні банки);

– інвестори (або їх представники. Вони є професійними партнерами на ринку цінних паперів) – це громадяни або юридичні особи, що придбали цінні папери від власного імені і за свій рахунок у власність, повністю господарське відання, оперативне управління з метою втілення посвідчених цінними паперами майнових прав. Сюди належать: жителі, промислові підприємства, інституціональні інвестори – інвестиційні фонди, страхові компанії;

– професійні учасники ринку цінних паперів – юридичні особи, громадяни, які реалізують діяльність, визнану професійною на ринку цінних паперів (дилерська, брокерська). Скажімо, інвестиційні інститути - в якості посередника (фінансового брокера), інвестиційного консультанта та інвестиційного фонду.

Існують різні установи, пов'язані з фондовим ринком та інвестиціями на фондовому ринку, від біржових брокерів, фондових аналітиків та трейдерів до інвестиційних банкірів та портфельних менеджерів. Кожна з цих позицій є індивідуальною, але багато з них пов'язані і залежать одна від одної для забезпечення безперебійної роботи ринку.

Біржові маклери – це ліцензовані професіонали, які займаються купівлею та продажем цінних паперів від імені інвесторів. Брокер діє як посередник між інвестором та фондовою біржею, продаючи та купуючи від імені інвесторів.

Біржові аналітики – це дослідники, які оцінюють цінні папери як купити, продати чи утримати. Їхнє остаточне дослідження поширюється між зацікавленими сторонами та клієнтами, які потім вирішують, купувати або продавати аналізовані акції.

Трейдери купують та продають фінансові цінні папери на фінансових ринках для себе або від імені компанії чи клієнта.

Інвестиційний банкір – це людина, яка працює в установі, чия діяльність залучає капітал урядів, компаній та інших організацій, або фізична особа, яка працює у великому банку цього конкретного підрозділу.

Портфельні менеджери – це професійні інвестори, які працюють із колекціями цінних паперів та портфелями для клієнтів. Компанії взаємних фондів, пенсійні плани та хедж-фонди використовують портфельних менеджерів для розробки стратегії та прийняття важливих інвестиційних рішень щодо грошей, якими вони володіють.

Подібно до того, як ці ролі переплітаються один з одним, фондовий ринок складається з різних частин і може бути легко розділений на дві частини, відомі як первинний та вторинний ринки. На первинному ринку нові цінні папери або «нові випуски» продаються у формі первинних публічних пропозицій (або IPO). Оцінка компанії, коли вони стають публічними, разом з кількістю випущених акцій визначає початкову ціну акцій IPO.

Щойно нові цінні папери було продано на первинному ринку, вони торгуються на вторинному ринку, де один інвестор купує акції в іншого інвестора за переважаючою ринковою ціною або за будь-якою ціною, погодженою покупцем та продавцем.

Вторинний ринок чи фондові біржі регулюються регулюючим органом. Тобто вся подальша торгівля на фондовому ринку відбувається на вторинному ринку, де беруть участь як індивідуальні, і інституційні інвестори. Акції великих компаній зазвичай торгуються на біржах, більшість угод здійснюється в електронному вигляді.

Сучасні процеси фінансового глобалізму та лібералізації національних фінансових ринків сформували в останні десятиліття усталені передумови докорінної модернізації організаційно-правових форм національних і регіональних фондових бірж. Йдеться насамперед про їх дедалі більший

перехід від асоціацій і некомерційних партнерств до акціонерних товариств як найбільш адекватної щодо транспарентності та диверсифікованості торгівлі фондовими активами, організаційно-правової форми функціонування біржових майданчиків.

Інакше кажучи, акціонування капіталу фондових бірж забезпечує не тільки вільний ринковий обіг фондових активів (тобто їх оперативну комерціалізацію), але й масштабну інтеграцію акцій самих фондових бірж у ринковий обіг фондових активів, подібно цінним паперам традиційних бізнесструктур. Є всі підстави стверджувати, що діяльність альтернативних торговельних майданчиків справляє потужний вплив на організацію торгівлі фондовими активами як на біржових, так і на позабіржових фінансових ринках, закладаючи усталені передумови щодо демонополізації міжнародної торгівлі фондовими інструментами.

Серед них на особливу увагу заслуговують, зокрема, електронні комунікаційні системи Archipelago, Instinet, BATS Trading і Direct Edge ECN. Їх головні конкурентні переваги випливають насамперед із масштабної діджиталізації укладення угод; пропонування клієнтам диверсифікованої лінійки інструментів, режимів торгів і контрагентів; реалізації ними агресивної цінової політики та активного використання інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій, що переводять торгівлю фондовими активами в алгоритмізований, високошвидкісний і зручний щодо узгодження умов фінансових угод режим, а також усувають необхідність фізичної присутності трейдерів.

Не випадково саме акціонування фондових бірж, їх статус публічних акціонерних компаній і вільний ринковий обіг акцій не тільки усунули інституційні бар'єри у залученні міжнародного інвестиційного капіталу в розвиток біржової інфраструктури, але й стали потужним драйвером активізації процесів їх консолідації і нарощування обсягів контрольованого капіталу шляхом злиття й поглинання, купівлі чи обміну акціями. Так, в останні десятиліття дедалі більшого «розмаху» набуває інтеграція біржових

операторів та об'єднання фондових біржових майданчиків з формуванням біржових альянсів та інших інституційних форм їх співробітництва.

В основі цих процесів, окрім акціонування фондових бірж, лежать також:

- загострення міжбіржової конкурентної боротьби, що спонукає ці інституції до консолідації задля зміцнення конкурентних позицій від нарощування ринкової ліквідності, притоку трейдерів цінних паперів, розширення інституційних та організаційно-економічних можливостей здійснення арбітражних операцій;

- зниження трансакційних витрат на продукування біржових продуктів;

- підвищення транспарентності загальної системи ризик-менеджменту (нівелювання ризиків технічних неполадок, формування центрального розрахункового депозитарія);

- організація багатофункціональних фондових майданчиків для торгівлі широким спектром фінансових інструментів.

Завдяки консолідації фондових бірж в останні десятиліття активно формується глобальна інфраструктура ринку цінних паперів з розширенням на цій основі функціональних компетенцій міжнародних фінансових центрів. Одночасно спостерігається поглиблення інтеграційних зв'язків фондового ринку з іншими структурними підсистемами світового фінансового ринку, вдосконалення його регуляторної системи, підвищення результативності управлінських функцій професійних учасників фондових ринків, розширення географічних та інструментальних меж використання фінансових інновацій, а також поліпшення доступу до фінансових послуг не тільки національного, але й іноземного капіталів.

Фондовий ринок також відображає приклад роботи законів попиту та пропозиції у режимі реального часу. Для кожної угоди з акціями мають бути покупець та продавець. Через непорушні закони попиту та пропозиції, якщо покупців на конкретну акцію більше, ніж продавців, ціна акції зростатиме. І навпаки, якщо продавців акцій більше, ніж покупців, ціна знижуватиметься.

Спред між попитом і пропозицією або попитом і пропозицією (різниця між ціною купівлі акції та ціною продажу чи продажу) є різницею між найвищою ціною, яку покупець готовий заплатити або запропонувати за акцію, і найнижчою ціною, в якій продавець пропонує акції.

Торгова транзакція відбувається, коли покупець приймає ціну пропозиції чи продавець приймає ціну пропозиції. Якщо покупців більше ніж продавців, вони можуть захотіти підняти свої ставки, щоб придбати акції. Тому продавці будуть вимагати за нього більш високі ціни, підвищуючи ціну. Якщо продавців більше, ніж покупців, вони можуть бути готові прийняти нижчі пропозиції щодо акцій, у той час як покупці також зменшать свої ставки, що призведе до зниження ціни.

Деякі фондові ринки покладаються на професійних трейдерів, які підтримують безперервні заявки та пропозиції, оскільки цільовий покупець або продавець можуть не знайти один одного в будь-який момент. Вони відомі як спеціалісти або маркет-мейкери.

Двосторонній ринок складається з попиту та пропозиції, а спред – це різниця в ціні між пропозицією та пропозицією. Чим вище ціновий спред і чим більший розмір заявок та пропозицій (кількість акцій з кожної сторони), тим вища ліквідність акції. Більше того, якщо є багато покупців і продавців за послідовно вищими і нижчими цінами, кажуть, що ринок має хорошу глибину.

Зіставлення покупців і продавців акцій на біржі спочатку здійснювалося вручну, але в даний час все частіше здійснюється за допомогою комп'ютеризованих торгових систем. Ручний метод торгівлі був заснований на системі, відомій як система відкритого протесту, коли трейдери використовували усні та ручні сигнали для купівлі та продажу великих пакетів акцій у торговій ямі або біржовому залі.

Проте на більшості бірж відкрити систему протесту замінили електронними торговими системами. Ці системи можуть знаходити покупців

і продавців набагато ефективніше і швидше, ніж люди, що призводить до значних переваг, таких як нижчі торгові витрати та швидке виконання угод.

Найшвидший спосіб побачити, як працює фондовий ринок, це подивитися на індекс акцій. Ці індекси можуть охоплювати частину ринків або весь ринок, залежно від того, який індекс аналізується. Існують різні індекси і всі вони вимірюють зміни на ринку. Кожен окремий індекс складається з власних сегментів акцій, у своїй певні акції іноді перекриваються у різні індекси.

Одним із найпопулярніших індексів є промисловий індекс Доу-Джонса (DJIА). Він складається з 30 найбільших компаній США і є середньозваженою ціною, що означає, що число встановлюється на основі ціни акцій. Іншими популярними індексами є S&P 500, NASDAQ та FTSE 100 – всі вони використовуються інвесторами та трейдерами по всьому світу.

Біржові регулюючі органи вимагають, щоб компанії, що публічно торгуються на світовому фондовому ринку, регулярно надавали звіти про доходи. Ці звіти, що випускаються щокварталу та щорічно, уважно вивчаються ринковими аналітиками як показник того, наскільки добре йде бізнес компанії. Серед ключових факторів, проаналізованих зі звітів про прибутки та збитки, є прибуток компанії на акцію (EPS), яка відображає прибуток компанії, поділений між усіма її акціями, що перебувають у обігу.

Аналітики та інвестори також часто вивчають низку фінансових коефіцієнтів, які покликані вказати на фінансову стабільність, прибутковість та потенціал зростання публічної компанії. Нижче наведено деякі з ключових фінансових коефіцієнтів, які враховують інвестори та аналітики:

Відношення ціни до прибутку (P/E): відношення ціни акцій компанії до її EPS. Вищий коефіцієнт P/E вказує на те, що інвестори готові платити вищу ціну за акцію компанії, тому що вони очікують, що компанія зростатиме і ціна акцій зростатиме.

Співвідношення боргу до власного капіталу: це фундаментальний показник фінансової стабільності підприємства, оскільки він показує, який

відсоток операцій підприємства фінансується з допомогою боргу проти, який відсоток фінансується інвесторами в акціонерний капітал. Нижче відношення боргу до власного капіталу, що вказує на первинне фінансування від інвесторів, є кращим.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE) вважається хорошим індикатором потенціалу зростання компанії, оскільки він показує чистий прибуток компанії по відношенню до загального обсягу інвестицій в акціонерний капітал компанії.

Маржа прибутку: є кілька коефіцієнтів маржі прибутку, які можуть враховувати інвестори, у тому числі маржа операційного прибутку та маржа чистого прибутку. Перевага розгляду маржі прибутку, а не лише абсолютного показника прибутку в доларах, полягає в тому, що він показує, який відсотковий прибуток компанії. Наприклад, компанія може показати прибуток у розмірі 2 мільйонів доларів, але якщо це відповідає маржі прибутку лише у 3%, то будь-яке значне зниження доходів може поставити під загрозу рентабельність компанії.

Інші фінансові коефіцієнти, що часто використовуються, включають рентабельність активів (ROA), прибутковість по дивідендах, відношення ціни до балансової вартості (P/B), коефіцієнт поточної ліквідності та коефіцієнт оборотності запасів.

Сучасні умови світового ринку цінних паперів характеризуються стрімким зростанням ринку облігацій, як тривало навіть за умов кризи на ринку акцій, що супроводжувалась стрімким спадом індексів капіталізації і банкрутством провідних корпорацій. Ринок облігаційних позик забезпечив зростання світового ринку цінних паперів у несприятливих умовах розвитку. Привабливість світового ринку облігацій зумовлена великою мірою змінами, що відбуваються у цьому сегменті фондового ринку. Зокрема, зростає роль корпоративних цінних паперів. Збільшення обсягів емісії корпоративних облігацій створює сприятливі умови для розвитку економіки будь-якої країни і стимулює інвестиційне середовище.

Отже, за останній рік характерним є значний стрибок рівня капіталізації фондових бірж світу, що дає змогу прогнозувати його подальший стрімкий розвиток. Особливо вагому роль відіграли у цьому США та країни Європи. Також варто зазначити, що досить динамічним є розвиток ринку цінних паперів Китаю, Японії та Індії. Глобалізація світової економіки сьогодні розповсюдилась на широку сферу міжнародних операцій і сприяла формуванню міжнародного фондового ринку в його сучасному вигляді.

Прямий вплив на розміри та глибину міжнародного фондового ринку чинили процеси фінансової інтеграції, які привели до усунення бар'єрів між національними та міжнародним фондовими ринками, зростання обсягів транскордонних потоків капіталу, формування нової структури учасників. Утворився якісно новий рівень глобальної фінансової системи, який заснований на розширенні мережі організацій та компаній, які надають транснаціональні фінансові послуги та використовують спеціалізовані інформаційні технології. Розвиток міжнародного фондового ринку в епоху глобалізації забезпечує необхідні умови для більш тісної взаємодії усіх сторін діяльності у сфері світових фінансів. Фондовий ринок є стрижневим фактором мобілізації фінансово-капітальних ресурсів у ринковій економіці, а також інструментом проведення інноваційної політики у державі. Він постає невід'ємним атрибутом інституційного регулювання національної економіки.

1.3. Особливості регулювання світового фондового ринку

Історично сформована дворівнева система регулювання ринків цінних паперів, державна і саморегулювання, в даний час багато в чому підпорядковуються міжнародним стандартам, розробленим спеціальним комітетом міжнародних організацій. Однак існують ситуації, коли їх

застосування викликає протиріччя або стає неадекватним внаслідок об'єктивних ринкових умов. До того ж багато дій міжнародних організацій не реалізуються на практиці через невідповідність або недостатній рівень розвитку країн-учасниць.

На сучасному етапі розвитку світового ринку цінних паперів існує досить значна кількість міжнародних утворень, які умовно можна розділити на 3 групи:

- 1) федерації фондових бірж;
- 2) регулятивні організації;
- 3) організації інфраструктури фондового ринку (Євроклір, Клеарстрім, Депозитарно-клірингова трастова корпорація, тощо).

Таблиця 1.2 – Регулятивні організації та організації інфраструктури фондового ринку

Назва організації	Кількість	Дата створення	Основні напрямки діяльності
Банк міжнародних розрахунків BIS	55	1930	спочатку був створений для виділення репарацій призначених Німеччині за Версальським договором вироблення правил контролю над закордонними відділеннями та дочірніми підрозділами банків створення регулятивних механізмів діяльності міжнародних банків розробка основних принципів ефективного банківського регулювання
Міжнародна організація комісій з цінних паперів (International Organization of Securities Commissions) IOSCO	181	04.1983	кооперація в сфері просування високих стандартів регулювання фондових ринків обмін інформацією по відповідним подіям для активізації розвитку внутрішніх ринків об'єднання зусиль для вироблення стандартів і ефективного нагляду за міжнародного операціями з цінними паперами взаємне сприяння в сфері регулювання ринків за допомогою суворого застосування стандартів і ефективних заходів, спрямованих на запобігання порушенням
Організації інфраструктури			
Європейська асоціація централізованих депозитаріїв (European Central Securities Depositories Association) ECSDA	19	1997	Гармонізація платіжних систем ЄС з їх подальшою інтеграцією в єдиний фінансовий ринок

Джерело: складено автором за [16]

Як видно з табл. А.1 Додатку Ата табл. 1.2, діяльність більшості вище зазначених організацій носить скоріше формальний або консультаційний характер. Провідна роль в процесі міжнародного регулювання ринків цінних паперів належить, в першу чергу Міжнародній організації комісій з цінних паперів і Банку міжнародних розрахунків в тій області, яка стосується діяльності банків на фондовому ринку. Як міжнародні організації, що впливають на глобальні політичні і економічні процеси, що відбуваються на ринках цінних паперів, нас в першу чергу цікавлять перші дві групи, тощо. До третьої відносяться союзи, засновані на застосуванні загальних технологій.

Особливо важливим є дотримання стандартів Міжнародної організації комісій з цінних паперів для тих економічних суб'єктів, які мають намір здійснювати лістинг одночасно на декількох світових фондових ринках.

Міжнародна організація комісій з цінних паперів виникла в квітні 1983 р. в результаті Кіотських угод щодо перетворення Міжамериканської регіональної асоціації комісій з цінних паперів за ініціативою Організації американських держав і Світового банку. Первинною метою даного об'єднання було сприяння розвитку фондових ринків країн Латинської Америки, проте, потім інтереси Міжнародної організації комісій з цінних паперів значно розширилися і тепер охоплюють практично всі регіони світу.

Розширення Міжнародної організації комісій з цінних паперів відбувалося поступово, наприклад, Японія і Німеччина стали її членами тільки в 1988 р, Росія - в 1995, а Україна в 1996 р.. На даний момент до складу цієї організації входить 181 країна, і вона охоплює більш ніж 90% регулятивних організацій світового ринку цінних паперів.

Структура Міжнародної організації комісій з цінних паперів складається з Комітету Президентів, Виконавчого Комітету, СРО Консультативного комітету і секретаріату. Секретаріат не відіграє значної ролі, а комітет Президентів збирається один раз на рік на щорічній конференції для обговорення важливих аспектів діяльності світових ринків

цінних паперів і ф'ючерсів, а також для прийняття резолюцій. Для більш ефективної роботи організація ділиться на 4 регіональні комітети: Азіатсько-Тихоокеанський, Міжамериканський, Африканський і Середньо східний, Європейський, які зустрічаються для обговорення специфічних проблем свого регіону.

Виконавчий комітет є найактивнішою частиною Міжнародної організації комісій з цінних паперів як за масштабами діяльності, так і але результатами роботи його функціональних комітетів: Технічного і Комітету з ринків, що розвиваються. Діяльність Технічного комітету спрямована на вирішення наступних груп питань: регулювання вторинних ринків, міжнародний облік, регулювання ринкових посередників, інвестиційний менеджмент, обмін інформацією.

Для здійснення такого роду діяльності додатково створені комітети і проектні групи але кожному напрямку. Однак вони також не працюють в постійному режимі, а зустрічаються кілька разів на рік для виконання вказівок Технічного комітету.

Комітет з ринків, що розвиваються цінних паперів використовує в якості регулятивних інструментів встановлені ним принципи і мінімальні стандарти, а також обмін інформацією та проведення експертиз. Напрямки діяльності даного комітету збігаються з напрямками діяльності Технічного комітету, їх відмінність – у складі представників і рівні розвитку регульованих ринків.

Саморегульовані організації (СРО), що виступають афілійованими членами Міжнародної організації комісій з цінних паперів, утворюють свій консультативний комітет і здійснюють свою співпрацю з міжнародними організаціями за допомогою участі представників в комітетах і проектних групах.

Міжнародна організація комісій але цінних паперів для регулювання діяльності фондових ринків розробляє і приймає резолюції, які стають визначальними для всієї світової спільноти. В даний час прийнято близько 40

резолуцій: «Про співпрацю», «Про міжнародні принципи ведення бізнесу», «Про відмивання грошей», «Про запобігання шахрайства в сфері транснаціональних цінних паперів і ф'ючерсів», «Про нагляд над електронними системами торгівлі похідними фінансовими інструментами», тощо.

У світлі вищезазначених напрямків діяльності підрозділів Міжнародної організації комісій з цінних паперів можна зробити висновок про те, що, незважаючи на глобальні розміри і високі цілі, ця організація носить скоріше декларативний характер і її діяльність спрямована більше на вироблення єдиних стандартів розрахунків і звітності та загальної політики щодо напрямків розвитку. Тому Міжнародну організацію комісій з цінних паперів можна назвати міжнародною консультативною організацією в сфері фінансових ринків.

Помітну роль в регулюванні фінансових ринків також грає Банк міжнародних розрахунків (БМР), а точніше його комітет банківських регуляторів, створений в 1975 році і отримав назву «Базельський комітет». У квітні 1996 р. Базельський комітет і Міжнародна організація комісій з цінних паперів виробили 8 основних принципів регулювання фінансових ринків:

- 1) безперешкодна співпраця і вільні потоки інформації між контролюючими органами на національному та міжнаціональному рівнях;
- 2) обов'язкове здійснення ефективного контролю над банками і фірмами по роботі з цінними паперами;
- 3) проведення спеціальних заходів по контролю над фінансовими групами, розрізненими функціонально або територіально;
- 4) контроль за наявністю у всіх банків і фірм по роботі з цінними паперами достатнього капіталу;
- 5) правильне управління ризиками фірмами як запорука стабільності їх діяльності;
- 6) прозорість, цілісність ринків і контроль ґрунтуються на відповідній звітності і відкритості операцій;

- 7) банкрутство окремих фірм не повинні впливати на стійкість ринків;
- 8) необхідність постійної підтримки і вдосконалення процесів контролю.

Ці положення не тільки впливають на побудову стратегій регулювання фінансової сфери в країнах-учасницях даної угоди, але і є базою, якою керуються регулятивні органи на внутрішніх ринках. Крім спільних ініціатив Банк міжнародних розрахунків розробляє свої рекомендації в сфері здійснення клірингу та розрахунків за операціями з цінними паперами. Дані рекомендації покликані для удосконалення діяльності банків на фондовому ринку і багато в чому зводяться до контролю і управління ризиками.

Міжнародна організація комісій з цінних паперів займається тісною співпрацею з Комітетом з міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) з питання створення та всебічного затвердження зводу міжнародних стандартів. Це дуже трудомісткий питання, особливо він утруднений існуванням в світі декількох систем фінансової звітності, зокрема, ОААР, який застосовується не тільки в США, але і в Ірландії, Канаді та інших країнах.

Щодо регулювання фондового ринку проблемним є можливість використання МСФЗ для транскордонного лістингу з тими країнами, в яких використовуються свої системи звітності. Внаслідок великої кількості відмінностей між МСФЗ та іншими стандартами звітності, три країни з числа провідних (США, Канада і Японія) не підтримали прийняття нововведення. Вирішення цього питання залежить в першу чергу від того, на які компроміси зможуть піти боку.

Міжнародна організація комісій з цінних паперів також розробила класичну схему фінансового регулювання, яка ґрунтується на законодавчому розподілі функцій на саме регулювання і нагляд. Найважливіше при цьому, що здійснення нагляду відбувається не постфактум, а з випереджувальним ефектом. Однак, така схема не скрізь може бути застосована через те, що для

її адекватного впливу необхідна добре розвинена законодавча база, що особливо актуально для країн з трансформаційною економікою.

Важливою частиною роботи Міжнародної організації комісій цінних паперів виступає контроль над інститутами спільного інвестування (ІСІ) як над учасниками ринку цінних паперів. Жорстке регулювання діяльності ІСІ переслідує такі цілі, як рівне дотримання характер акціонерів, забезпечення рівномірного доступу до інформації про емісії, уникнути протиріч між емітентами, інвесторами фонду і його управлінням, тощо. У той же час Міжнародна організація комісій з цінних паперів в своїй роботі керується принципом підтримки вільних ринкових відносин.

Особливо важливим аспектом формування ринку цінних паперів України стала семирічна активна співпраця ДКЦПФР з Міжнародною організацією комісій з цінних паперів в складі Комітету країн, що розвиваються і в Європейському регіональному комітеті. Постійна участь у численних робочих групах сприяє ознайомленню з урахуванням світового досвіду, отримати доступ до різноманітних нормативним документам щодо регулювання фондових ринків в різних країнах.

Міжнародний досвід регулювання ринком цінних паперів, накопичений за багато років, дозволяє провідним фахівцям Міжнародної організації комісій з цінних паперів надавати консультаційну допомогу країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною економікою, що особливо актуально для України.

Основоположним моментом співпраці України з Міжнародною організацією комісій з цінних паперів стало усвідомлення організацією кардинального відмінності в принципах формування ринку цінних паперів країн, що розвиваються, в яких часто відсутня сама економічна основа функціонування фінансового сектора, і країн з трансформаційною економікою, в яких добре розвинена переробна промисловість і основна частина проблем доводиться на законодавчу і організаційну сферу діяльності.

В результаті здійснення даного проекту стануть можливими розробка єдиних правил на фондових ринках регіону, вільний доступ до інформаційної бази і отримання розширених консультацій в області регулювання і законодавчого забезпечення. До числа позитивних наслідків такого рішення для підприємств можна віднести підвищення їх інвестиційної привабливості в очах як іноземних, так і вітчизняних компаній, зниження рівня «тонізації» фінансових звітів і адекватна і своєчасна виплата дивідендів, що в свою чергу призведе до зростання капіталізації ринків і активізації діяльності на них в цілому по регіону.

Отже, можна зробити висновок про те, що діяльність Міжнародної організації комісій з цінних паперів як одного з провідних міжнародних інститутів у сфері регулювання світового ринку цінних паперів, є багатосторонньою і різноманітною, є не тільки регулятивною, а й креативною і багато в чому інноваційною. Але її діяльність стосується лише глобального рівня.

РОЗДІЛ 2

ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ

2.1. Тенденції розвитку світового ринку акцій

Капіталізація світового ринку акцій збільшилася на 18,2% у річному обчисленні до 105,8 трлн дол. у 2020 році, а глобальна емісія акцій скоротилася на 52,9% до 826,8 млрд. дол.

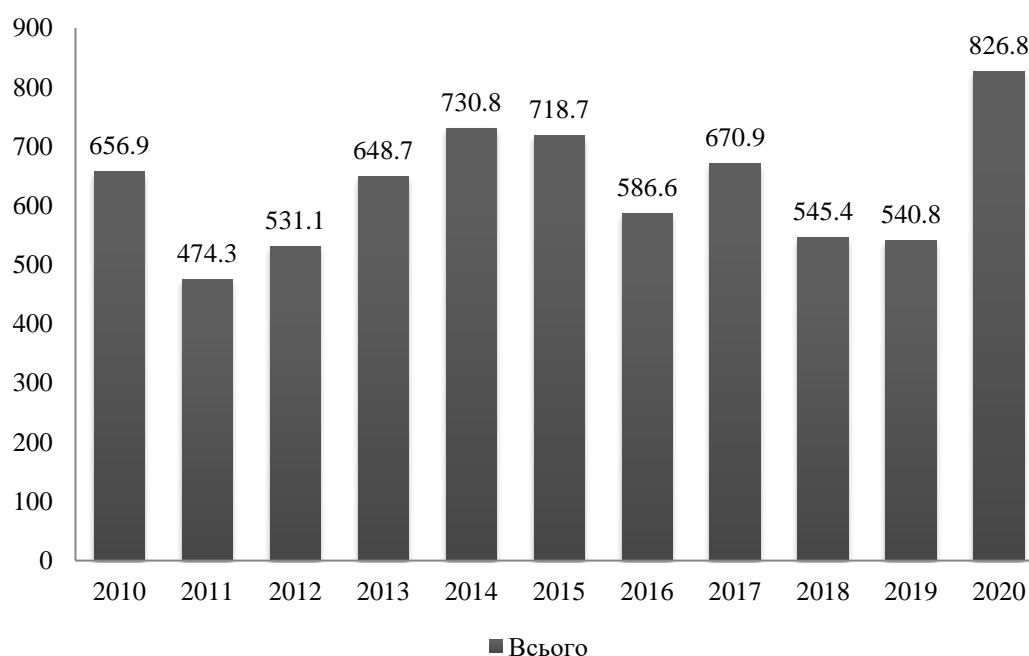

Рисунок 2.1 – Глобальна емісія акцій в світі в 2010-2020 рр., млрд. дол.

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

В цілому глобальна емісія акцій протягом 2010-2020 рр. за географічним розподілом найбільшу питому вагу займали Сполучені Штати Америки із часткою в 41%. На другому місці був Китай із часткою в 13%, а на третьому – Гонконг із часткою в 10%.

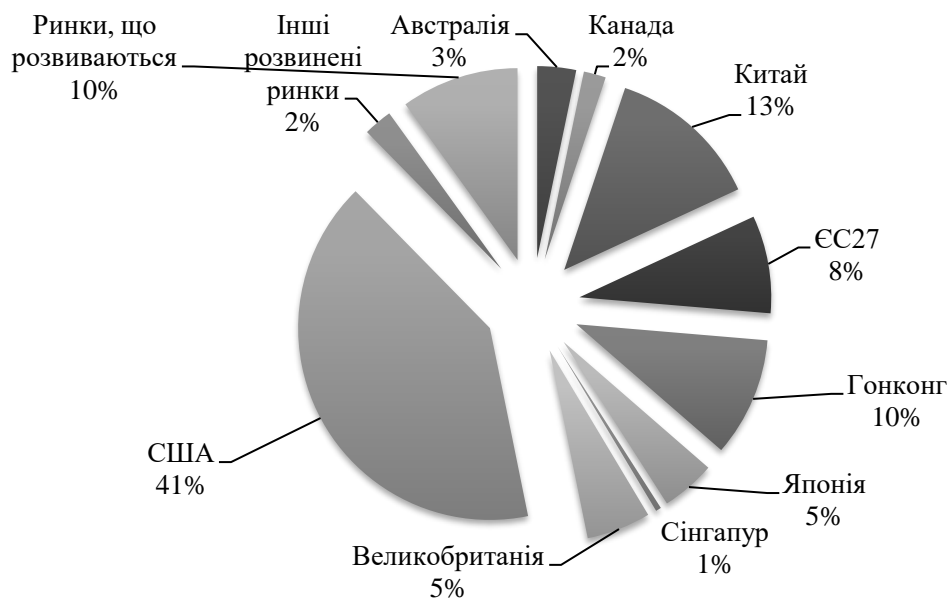

Рисунок 2.2 – Географічний розподіл глобальної емісії акцій в світі в 2020 р., %

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Країни ЄС в структурі глобальної емісії акцій в світі в 2020 році займали лише 8%. Обсяг емісії акцій в даному регіоні зріс за останні 10 років із рівня в 50,9 млрд. дол. в 2010 році до рівня в 68,1 млрд. дол. в 2020 році.

Таблиця 2.1 – Динаміка розподілу глобальної емісії акцій в світі в 2010-2020 р., млрд. дол.

	Австралія	Канада	Китай	ЄС (27 країн)	Гонконг	Японія	Сінгапур
2010	20,3	38,7	73,1	50,9	78,3	56,0	8,2
2011	10,9	28,6	42,1	56,1	44,7	17,9	10,2
2012	10,5	29,0	40,2	47,1	51,0	22,4	6,1
2013	21,3	25,7	29,7	95,2	41,2	42,8	9,2
2014	27,5	33,2	66,1	114,7	56,8	31,0	4,5
2015	20,2	27,6	111,0	122,2	70,0	35,3	1,3
2016	14,1	33,7	159,0	62,9	35,3	20,9	2,6
2017	13,1	26,8	114,7	95,6	31,5	44,9	4,4
2018	10,9	16,2	49,7	59,7	57,0	46,7	3,7
2019	17,8	13,2	48,0	49,8	51,5	20,0	5,3
2020	27,1	15,5	107,1	68,1	83,1	37,7	3,8
	Великобританія	США	Інші розвинені ринки	Ринки, що розвиваються	Всього		
2010	26,4	188,6	8,2	108,1	656,9		
2011	25,9	174,1	4,6	59,2	474,3		
2012	19,9	226,8	7,5	70,6	531,1		
2013	41,8	251,2	15,7	74,9	648,7		

2014	56,1	261,8	10,3	68,7	730,8
2015	54,9	214,7	9,7	51,9	718,7
2016	28,5	176,5	7,4	45,7	586,6
2017	38,0	191,5	16,5	93,9	670,9
2018	31,7	203,8	10,1	56,0	545,4
2019	32,3	191,7	12,0	99,0	540,8
2020	44,7	337,6	20,0	82,2	826,8

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Також доцільно зазначити, що в міжнародній пропозиції акцій в 2010-2020 рр. звичайні акції зменшилися із рівня в 365,1 млрд. дол. до рівня в 313,3 млрд. дол. або на -14,19%. Привілейовані акції зменшилися із рівня в 6,6 млрд. дол. в 2010 році до 6,3 млрд. дол. в 2020 році, або на -4,54%.

Таблиця 2.2 – Динаміка міжнародної пропозиції цінних паперів усіх емітентів – ринкова вартість в світі в 2010-2020 рр.

	Прямий борг	Конвертований борг	Загальний борг	Звичайні акції	Привілейовані акції	Сукупний капітал	Всього
2010	2 333,4	51,9	2 385,3	365,1	6,6	371,8	2 757,1
2011	2 262,9	36,4	2 299,3	235,7	10,5	246,3	2 545,6
2012	2 670,5	44,0	2 714,5	238,4	15,6	254,0	2 968,4
2013	2 709,0	54,4	2 763,4	308,4	8,3	316,7	3 080,1
2014	3 066,1	55,5	3 121,6	351,9	15,6	367,4	3 489,0
2015	2 538,3	38,4	2 576,7	394,7	14,3	409,1	2 985,8
2016	2 638,9	42,3	2 681,2	225,8	7,3	233,1	2 914,3
2017	3 171,4	35,6	3 206,9	345,6	24,1	369,6	3 576,6
2018	2 733,7	31,8	2 765,5	293,2	8,2	301,5	3 066,9
2019	3 022,1	70,4	3 092,5	286,5	6,2	292,7	3 385,2
2020	3 565,3	131,6	3 696,9	391,7	6,3	398,0	4 094,9
Середній	2 748,0	55,9	2 803,9	313,3	12,2	325,5	3 129,4
Y/Y % Зміна	18,0%	87,0%	19,5%	36,7%	2,3%	36,0%	21,0%
5-річний CAGR	7,0%	27,9%	7,5%	-0,2%	-15,1%	-0,5%	6,5%
10-річний CAGR	4,3%	9,8%	4,5%	0,7%	-0,5%	0,7%	4,0%

В цілому протягом досліджуваного періоду мав динаміку до зростанні фіксований дохід за випуском акцій компаній світу, що зріс із рівня в 18,452 трлн. дол. в 2010 році до 27,336 трлн. дол. в 2020 році. Лише за останні два роки темп приросту глобального фіксованого доходу збільшився на 26,07% в 2019 році та на 19,86% в 2020 році.

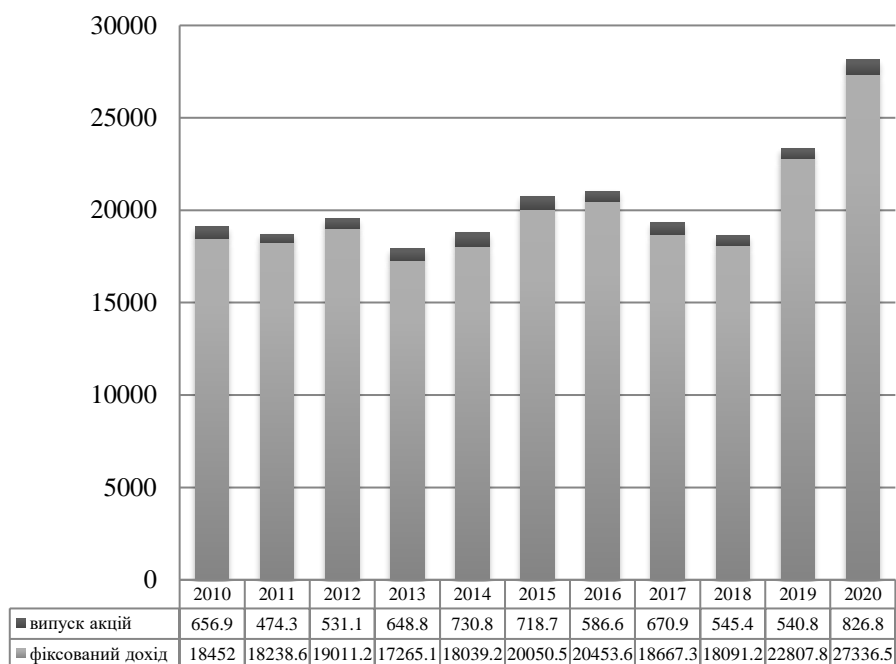

Рисунок 2.3 - Глобальний фіксований дохід та випуск акцій в світі в 2010-2020 рр.

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Валова активність США (купівлі та продажу) іноземних цінних паперів збільшилася до 46,1 трлн доларів у 2020 році, що на 24,7% більше, ніж у 2019 році. Валова іноземна активність у цінних паперах США збільшилася на 19,6% до 98,3 трлн. доларів у 2020 році.

Випуск акцій, включаючи звичайні та привілейовані акції в США у 2020 році склав 390,0 млрд доларів, що на 71,0% більше, ніж в 2019 році. Обсяг первинної публічної пропозиції (IPO) без урахування закритих фондів склав 85,3 млрд. доларів, що на 74,7% більше, ніж у 2019 році. Наступна або вторинна емісія акцій склала 258,5 млрд. дол., що на 77,8% більше, ніж в 2019 році. Оголошені угоди зі злиття та поглинання в США у 2020 році склали 1,5 трлн дол., що на 17,2% менше, ніж в 2019 році, а вартість завершених угод зі злиття та поглинання знизилася на 15,5% до 1,5 трлн дол..

Фондові ринки США зафіксували зростання у 2020 році: промисловий індекс Доу-Джонса (DJIA) виріс на 7,2%, завершивши рік на рівні 30606,48; індекс S&P 500 зріс на 16,3% і закrywся у 2020 році на рівні 3756,07; індекс

Nasdaq Composite зріс на 43,6% - до 12 888,28; а індекс Russell 2000 зріс на 18,4% до кінця 2020 року і становив 1974,86.

У 2020 році середній денний обсяг торгів акціями склав 10,9 млрд акцій, що на 55,4% більше, ніж в 2019 році.

Коли пандемія COVID-19 охопила світову економіку на початку 2020 року, світовий індекс MSCI впав на 21%, а волатильність ринку різко зросла, досягнувши піку 83 пункти 16 березня 2020 року. Найбільші світові компанії не застраховані від значного зниження ринкової вартості їх акцій, і як результат, капіталізації на ринку. При цьому вартість 100 найбільших компаній світу станом на березень 2020 року знизилася на 15% у першому кварталі 2020 року.

Після спаду, що спостерігався на початку 2020 року, світові фондові ринки не тільки відновили втрачені позиції, але й підскочили до рекордних висот, відновлення економіки підтримується політикою уряду і центрального банку у відповідь на руйнівні наслідки пандемії COVID-19.

Ринкова капіталізація 100 найбільших компаній світу збільшилася на 48% (10,3 трлн дол.) до 31,7 трлн дол.

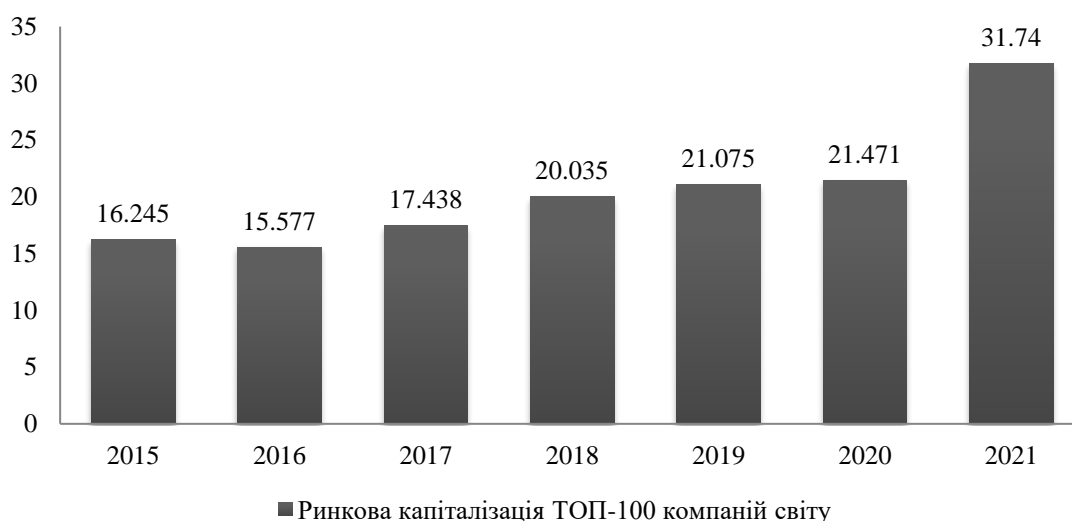

Рисунок 2.4 – Динаміка ринкової капіталізації ТОП-100 компаній світу в 2015-2021 рр.

Джерело: <https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/publications/global-top-100-companies.html>

Безпосередніх учасників списку 100 найбільших компаній світу через IPO не було, незважаючи на рухливий ринок IPO. Поріг для входу до списку тепер становить 129 мільярдів доларів, що може створити бар'єр для майбутніх учасників через IPO.

У всіх регіонах та країнах-учасницях відбулося відносне збільшення ринкової капіталізації компаній, включених до списку 100 найбільших компаній світу.

Швейцарія була єдиною країною, де не спостерігалось двозначного зростання ринкової капіталізації її представників зі 100 найбільших компаній світу.

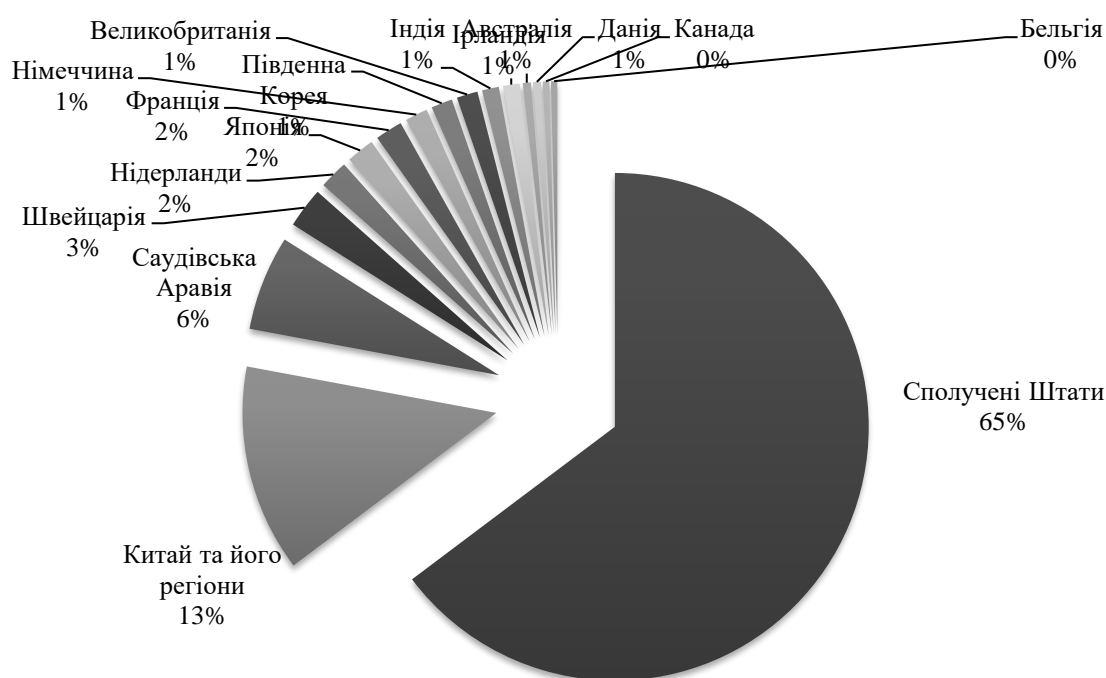

Рисунок 2.5 – Розподіл країн в ТОП-100 компаній світу в 2015-2021 рр.

Джерело:

<https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/publications/global-top-100-companies.html>

Сполучені Штати продовжують домінувати у списку 100 найбільших компаній світу з ринкової капіталізації та кількості компаній, при цьому на 59 компаній припадає 65% загальної ринкової капіталізації.

Таблиця 2.3 - Динаміка ринкової капіталізації ТОП-100 компаній світу
в 2020-2021 рр.

Країна	2021			2020		
	Кількість компаній	Капіталізація	Рейтинг	Кількість компаній	Капіталізація	Рейтинг
Сполучені Штати	59	20549	1	57	13,093	1
Китай та його	14	4188	2	14	2,944	2
Саудівська	1	1920	3	1	1,602	3
Швейцарія	3	816	4	3	795	4
Нідерланди	3	584	5	3	357	8
Японія	3	563	6	3	395	7
Франція	2	552	7	4	545	6
Німеччина	3	456	8	1	136	13
Південна Корея	1	431	9	1	234	9
Великобританія	3	425	10	6	640	5
Індія	2	341	11	2	185	11
Ірландія	2	335	12	2	225	10
Австралія	1	163	13	-	-	-
Данія	1	160	14	1	144	12
Канада	1	131	15	1	87	15
Бельгія	1	128	16	1	90	14

Джерело: <https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/publications/global-top-100-companies.html>

У Сполученому Королівстві відбулася найбільша чиста зміна кількості компаній, що входять до списку 100 найбільших компаній світу. В 2021 році список залишили три компанії, що призвело до скорочення ринкової капіталізації британських компаній зі 100 найбільших світових компаній на 33%.

Повернення ВНР Billiton до списку 100 найбільших компаній світу призвело до того, що Австралія була включена до списку 100 найбільших світових компаній.

Apple повернула собі перше місце і стала найбільшою у світі компанією з ринкової капіталізації: станом на 2021 р. її оцінка на 6% і 13% випереджала Saudi Aramco (2-е місце) і Microsoft (3-е місце) відповідно.

Ринкова капіталізація Apple досягла рекордного рівня у січні 2021 року (2,4 трлн доларів).

Ринкова капіталізація Amazon збільшилася на 61% за 2021 рік завдяки зростаючій «домогосподарській економіці», що спостерігалася протягом 2020 р. і в 2021 р., хоча компанія Amazon не піднялася з четвертої позиції.

China Mobile була єдиною компанією з Global Top 100, ринкова капіталізація якої зменшилася за 2021 рік.

Ринкова капіталізація Tesla збільшилася з 96 млрд. дол. США у 2020 році до 641 млрд. дол. США у 2021 році.

Платформа доставки їжі Meituan показала друге за величиною зростання ринкової капіталізації у відносному вираженні (221%).

Volkswagen повернувся до списку 100 світових лідерів із ринковою капіталізацією у розмірі 165 млрд доларів США, що на 165% більше, ніж у 2020 році, завдяки сильній підтримці інвесторів та споживчому попиту на перехід компанії на електромобілі.

Іншою компанією, що повернулася, стала Boeing, ринкова капіталізація якої збільшилася на 77% за рік, що, можливо, дивно, враховуючи поточні регулятивні проблеми та зниження попиту в авіаційній галузі через пандемію.

У фінансовому, енергетичному та охоронному секторах три компанії випали зі 100 найбільших компаній світу в 2021 році. Більшість нових учасників (включаючи тих, хто повернувся) були в секторах споживчих товарів, товарів першої необхідності, промисловості та технологій. Шість із 13 нових учасників були американськими компаніями.

NTT DOCOMO була придбана Nippon Telegraph у 2020 році, внаслідок чого компанія була виключена з лістингу Токійської фондової біржі. Nippon Telegraph продала частину свого бізнесу, що призвело до її виключення зі списку. Збільшення тих, хто залишився на 9,5 трлн. дол., є сукупним зростанням ринкової капіталізації компаній, які зберегли позиції в обидва звітні роки.

2.2. Особливості розвитку світового ринку облігацій

Світовий ринок облігацій зазнав суттєвого зростання протягом 2010-2020 рр., адже центральні банки низки країн, включаючи Федеральну резервну систему США, почали посилювати монетарну політику для боротьби зі зростаючою інфляцією та відбулося зростання розміщення довгострокових облігацій.

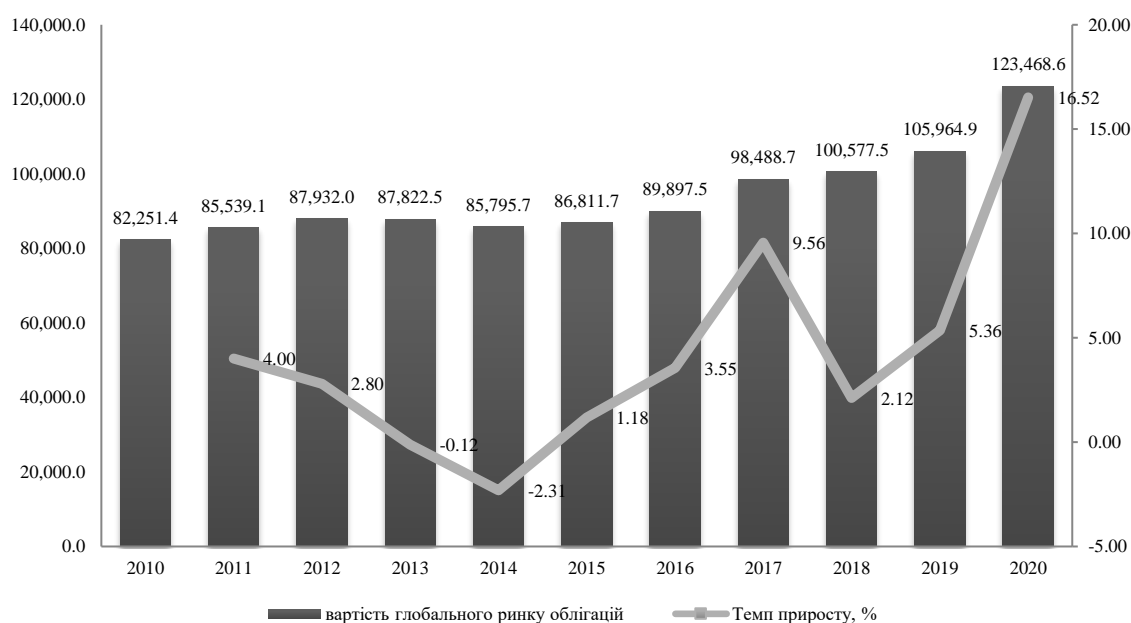

Рисунок 2.6 – Динаміка вартості глобального ринку облігацій в 2010-2020 рр., млрд. дол.

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Фактично за досліджуваний період обсяг вартості глобального ринку облігацій збільшився із рівня в 82,251 трлн. дол. в 2010 році до рівня в 123,469 трлн. дол. в 2020 році. За останні 3 роки темп приросту вартості глобального ринку облігацій становив 2,12% в 2018 році, 5,36% в 2019 році та 16,52% в 2020 році.

Динаміка вартості глобального ринку облігацій в розрізі країн світу відображено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Динаміка вартості глобального ринку облігацій в 2010-2020 рр. в розрізі країн світу

Рік	Австралія	Канада	Китай	ЄС (27 країн)	Гонконг	Японія
2010	1 742,9	1 866,6	3 065,3	23 324,9	184,0	14 604,1
2011	1 872,6	1 963,4	3 528,4	23 463,5	211,7	15 809,1
2012	2 037,5	2 173,5	4 294,1	24 307,6	250,5	14 254,1
2013	1 879,5	2 241,9	4 960,8	24 999,2	303,9	11 909,2
2014	1 916,9	2 206,1	5 835,4	22 074,9	343,5	10 558,0
2015	1 819,1	2 767,5	7 752,5	19 871,1	372,4	10 638,7
2016	1 823,2	2 943,5	9 408,8	19 379,9	404,9	11 248,5
2017	2 003,9	3 267,4	11 757,1	22 129,5	473,7	11 932,1
2018	1 899,9	3 149,3	12 906,9	21 437,8	511,7	12 477,0
2019	1 957,4	3 369,5	14 725,9	21 788,2	531,9	12 828,8
2020	2 498,4	3 910,3	18 555,6	25 226,0	556,1	14 678,3
Рік	Сінгапур	Великобританія	США	Інші розвинені ринки	Ринки, що розвиваються	Всього
2010	219,0	5 210,2	30 208,7	833,7	991,9	82 251,4
2011	240,9	5 587,2	31 021,5	839,0	1 001,7	85 539,1
2012	294,8	5 928,8	32 300,4	950,8	1 140,0	87 932,0
2013	331,4	5 851,0	33 284,5	960,2	1 100,9	87 822,5
2014	349,3	6 169,5	34 302,9	888,8	1 150,4	85 795,7
2015	322,3	5 891,5	35 317,4	859,9	1 199,2	86 811,7
2016	326,4	5 439,2	36 716,1	935,1	1 272,1	89 897,5
2017	412,2	6 078,4	37 903,4	1 033,3	1 497,8	98 488,7
2018	441,1	5 792,2	39 456,1	1 003,6	1 501,9	100 577,5
2019	492,9	6 325,2	41 226,0	1 117,9	1 601,4	105 964,9
2020	542,8	7 172,4	47 237,0	1 334,8	1 757,0	123 468,6

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

В розрізі країн світу найбільший обсяг облігацій було випущено в таких країнах, як США (питома вага якої становила від 36,7% до 38,3%), Китай (від 3,7% в 2010 році до 15% в 2020 році), а також країни ЄС (їх частка становила від 28,4% в 2010 році до 20,4% в 2020 році).

Таблиця 2.5 - Динаміка структури глобального ринку облігацій в 2010-2020 рр. в розрізі країн світу

	Австралія	Канада	Китай	ЄС (27 країн)	Гонконг	Японія
2010	2,1%	2,3%	3,7%	28,4%	0,2%	17,8%
2011	2,2%	2,3%	4,1%	27,4%	0,2%	18,5%
2012	2,3%	2,5%	4,9%	27,6%	0,3%	16,2%

2013	2,1%	2,6%	5,6%	28,5%	0,3%	13,6%
2014	2,2%	2,6%	6,8%	25,7%	0,4%	12,3%
2015	2,1%	3,2%	8,9%	22,9%	0,4%	12,3%
2016	2,0%	3,3%	10,5%	21,6%	0,5%	12,5%
2017	2,0%	3,3%	11,9%	22,5%	0,5%	12,1%
2018	1,9%	3,1%	12,8%	21,3%	0,5%	12,4%
2019	1,8%	3,2%	13,9%	20,6%	0,5%	12,1%
2020	2,0%	3,2%	15,0%	20,4%	0,5%	11,9%
	Сінгапур	Великобританія	США	Інші розвинені ринки	Ринки, що розвиваються	Всього
2010	0,3%	6,3%	36,7%	1,0%	1,2%	100,0%
2011	0,3%	6,5%	36,3%	1,0%	1,2%	100,0%
2012	0,3%	6,7%	36,7%	1,1%	1,3%	100,0%
2013	0,4%	6,7%	37,9%	1,1%	1,3%	100,0%
2014	0,4%	7,2%	40,0%	1,0%	1,3%	100,0%
2015	0,4%	6,8%	40,7%	1,0%	1,4%	100,0%
2016	0,4%	6,1%	40,8%	1,0%	1,4%	100,0%
2017	0,4%	6,2%	38,5%	1,0%	1,5%	100,0%
2018	0,4%	5,8%	39,2%	1,0%	1,5%	100,0%
2019	0,5%	6,0%	38,9%	1,1%	1,5%	100,0%
2020	0,4%	5,8%	38,3%	1,1%	1,4%	100,0%

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Динаміка випуску довгострокових облігацій на глобальному ринку в 2010-2020 рр. відображена на рис. 2.7.

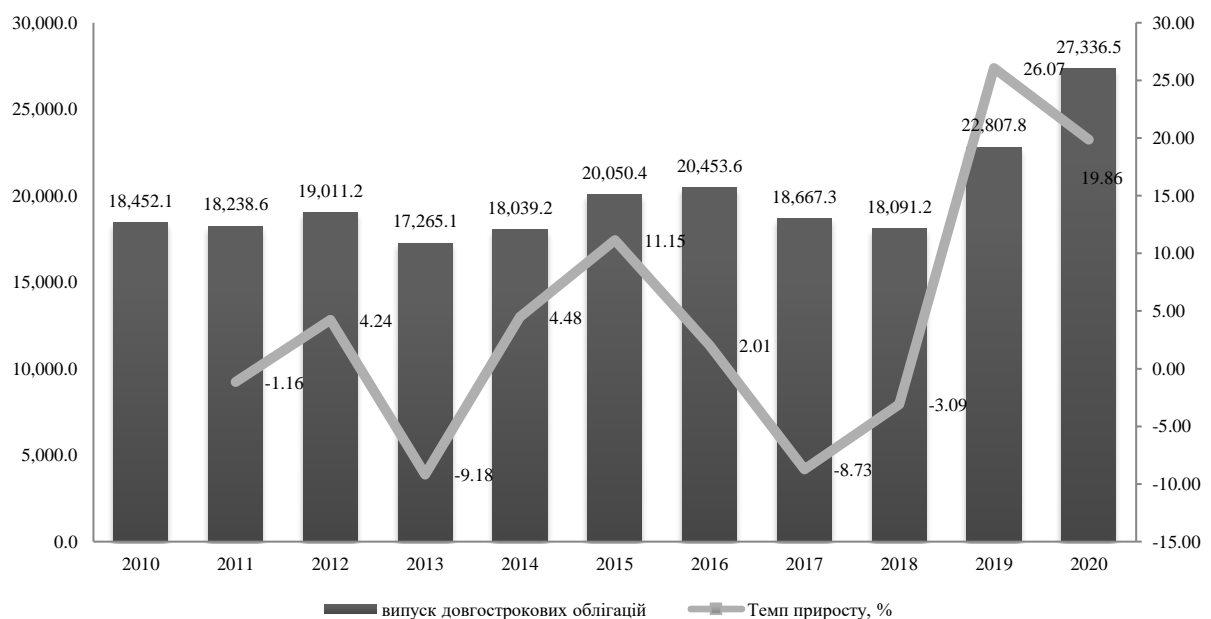

Рисунок 2.7 – Динаміка випуску довгострокових облігацій на глобальному ринку в 2010-2020 рр., млрд. дол.

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Випуск довгострокових облігацій на глобальному ринку протягом 2017-2018 рр. мав динаміку до скорочення на 8,7% та на 3,09% в 2018 році. Проте протягом 2019-2020 рр. відбувалося зростання обсягів довгострокових облігацій на глобальному ринку на 26,07% в 2019 році та на 19,86% в 2020 році, і відповідно їх обсяг зріс до рівня в 22,807 трлн. дол. в 2019 році та до рівня в 27,336 трлн. дол. в 2020 році.

Таблиця 2.6 - Динаміка глобального випуску довгострокових облігацій в розрізі країн світу в 2010-2020 рр., млрд. дол.

	Австралія	Канада	Китай	ЄС (27 країн)	Гонконг	Японія
2010	320,0	472,9	704,5	3 667,3	30,2	3 594,0
2011	335,6	554,5	900,8	3 698,3	32,4	4 045,9
2012	346,7	516,9	791,5	3 727,3	45,9	4 285,9
2013	311,6	576,2	975,9	3 602,9	38,3	3 747,3
2014	314,0	547,0	1 603,3	3 668,4	53,6	3 469,1
2015	240,8	502,4	2 436,2	2 947,0	44,9	3 219,0
2016	294,0	499,8	3 650,6	2 908,3	63,0	3 425,4
2017	299,3	589,7	2 790,8	2 969,5	64,2	3 230,5
2018	258,8	524,9	2 908,9	2 797,7	45,8	3 033,4
2019	219,1	538,8	3 782,1	2 960,1	88,8	3 125,0
2020	419,7	742,5	5 088,4	3 756,3	81,9	3 364,5
	Сінгапур	Великобританія	США	Інші розвинені ринки	Ринки, що розвиваються	Всього
2010	37,6	674,4	6 727,2	470,4	1 753,5	18 452,1
2011	33,2	731,4	5 657,9	523,5	1 725,1	18 238,6
2012	40,9	734,7	6 067,8	541,7	1 911,9	19 011,2
2013	43,6	645,2	5 055,4	536,0	1 732,9	17 265,1
2014	39,5	642,5	5 272,5	560,9	1 868,5	18 039,2
2015	31,9	486,7	7 803,2	559,8	1 778,5	20 050,4
2016	51,8	489,1	6 330,0	544,7	2 197,0	20 453,6
2017	36,0	474,1	5 641,4	547,3	2 024,7	18 667,3
2018	51,9	550,4	5 502,4	545,3	1 871,7	18 091,2
2019	50,2	416,3	8 616,0	574,1	2 437,4	22 807,8
2020	37,4	752,6	9 401,9	690,7	3 000,5	27 336,5

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

В структурі глобального випуску довгострокових облігацій в розрізі країн світу в 2010-2020 рр. найбільшу питому вагу та обсяги також мали такі країни, як США, Китай та країни ЄС.

Динаміка структури глобального випуску довгострокових облігацій в розрізі країн світу в 2010-2020 рр. відображена в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 - Динаміка структури глобального випуску довгострокових облігацій в розрізі країн світу в 2010-2020 рр., %

Рік	Австралія	Канада	Китай	ЄС (27 країн)	Гонконг	Японія
2010	2,1%	2,3%	3,7%	28,4%	0,2%	17,8%
2011	2,2%	2,3%	4,1%	27,4%	0,2%	18,5%
2012	2,3%	2,5%	4,9%	27,6%	0,3%	16,2%
2013	2,1%	2,6%	5,6%	28,5%	0,3%	13,6%
2014	2,2%	2,6%	6,8%	25,7%	0,4%	12,3%
2015	2,1%	3,2%	8,9%	22,9%	0,4%	12,3%
2016	2,0%	3,3%	10,5%	21,6%	0,5%	12,5%
2017	2,0%	3,3%	11,9%	22,5%	0,5%	12,1%
2018	1,9%	3,1%	12,8%	21,3%	0,5%	12,4%
2019	1,8%	3,2%	13,9%	20,6%	0,5%	12,1%
2020	2,0%	3,2%	15,0%	20,4%	0,5%	11,9%
Рік	Сінгапур	Великобританія	США	Інші розвинені ринки	Ринки, що розвиваються	Всього
2010	0,3%	6,3%	36,7%	1,0%	1,2%	100,0%
2011	0,3%	6,5%	36,3%	1,0%	1,2%	100,0%
2012	0,3%	6,7%	36,7%	1,1%	1,3%	100,0%
2013	0,4%	6,7%	37,9%	1,1%	1,3%	100,0%
2014	0,4%	7,2%	40,0%	1,0%	1,3%	100,0%
2015	0,4%	6,8%	40,7%	1,0%	1,4%	100,0%
2016	0,4%	6,1%	40,8%	1,0%	1,4%	100,0%
2017	0,4%	6,2%	38,5%	1,0%	1,5%	100,0%
2018	0,4%	5,8%	39,2%	1,0%	1,5%	100,0%
2019	0,5%	6,0%	38,9%	1,1%	1,5%	100,0%
2020	0,4%	5,8%	38,3%	1,1%	1,4%	100,0%

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

В структурі світового ринку облігацій довгострокові облігації зменшилися із рівня в 22,43% в 2010 році до рівня в 22,14% в 2020 році. Найбільше значення частки довгострокових облігацій в структурі глобальному ринку була зафіксована в 2015 році і становила 23,1%.

Динаміка частки випуску довгострокових облігацій в структурі глобальному ринку в 2010-2020 рр. відображена на рис. 2.8.

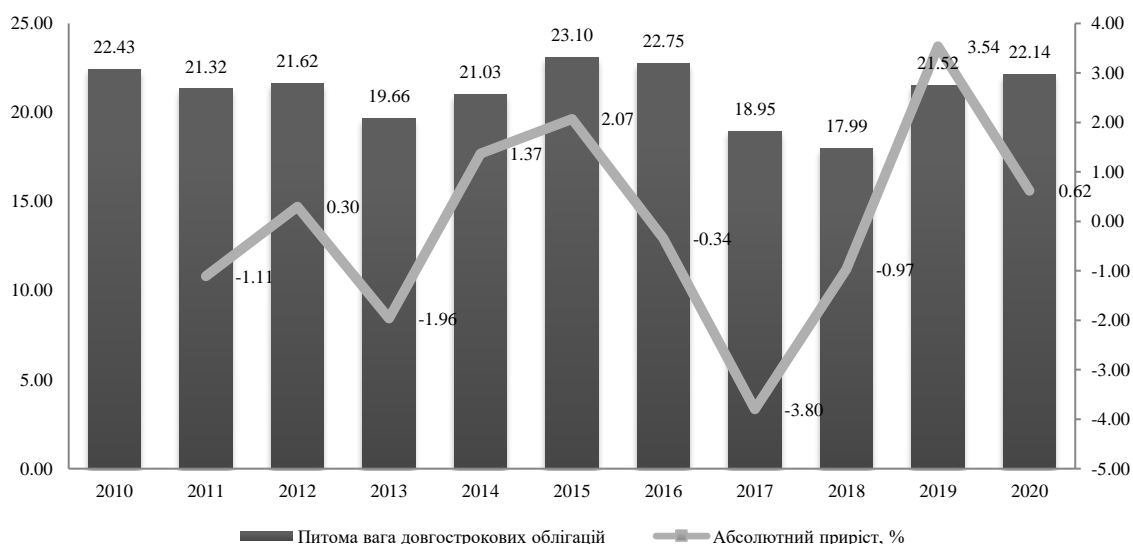

Рисунок 2.8 – Динаміка частки випуску довгострокових облігацій в структурі глобальному ринку в 2010-2020 рр., %

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Далі розглянемо динаміку випуску короткострокових та середньострокових облігацій.

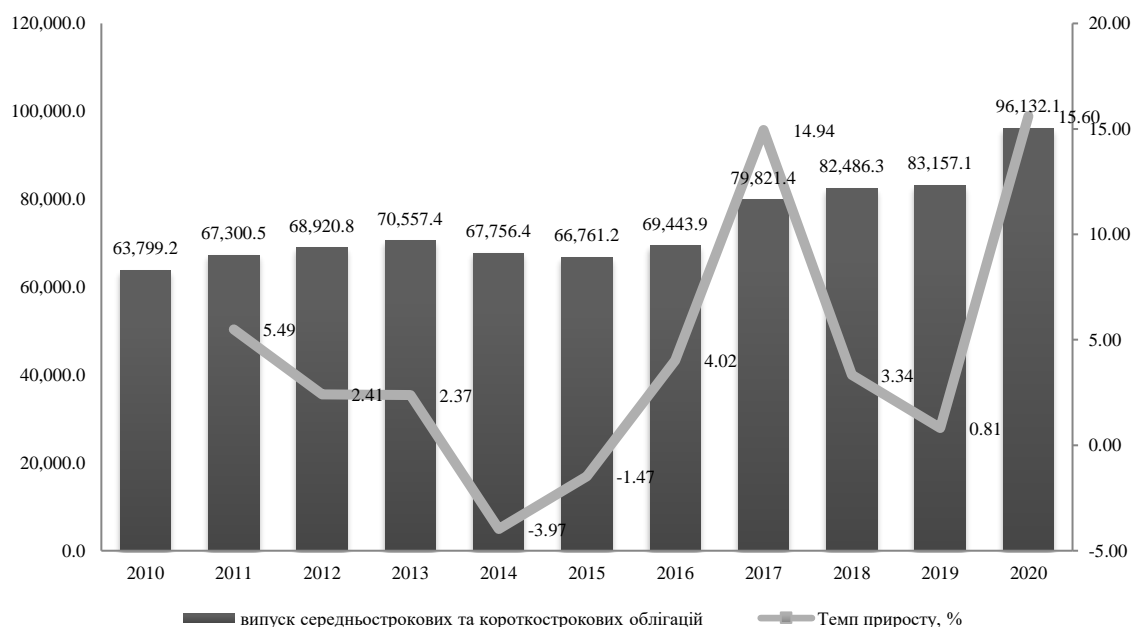

Рисунок 2.9 - Динаміка глобального випуску короткострокових та середньострокових облігацій в 2010-2020 рр., млрд. дол.

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Протягом досліджуваного періоду обсяг випуску короткострокових та середньострокових облігацій мав чітку динаміку до зростання із рівня в 63,799 трлн. дол. в 2010 році до рівня в 96,132 трлн. дол. в 2020 році. В 2019 році темп приросту глобального випуску короткострокових та середньострокових облігацій становив 0,81%, а в 2020 році становив 15,6%.

Таблиця 2.8 - Глобальний випуск короткострокових та середньострокових облігацій в розрізі країн світу в 2010-2020 рр., млрд. дол.

Рік	Австралія	Канада	Китай	ЄС (27 країн)	Гонконг	Японія
2010	1 422,9	1 393,6	2 360,8	19 657,7	153,8	11 010,1
2011	1 537,0	1 408,9	2 627,6	19 765,2	179,3	11 763,2
2012	1 690,9	1 656,6	3 502,6	20 580,3	204,6	9 968,1
2013	1 567,9	1 665,7	3 985,0	21 396,3	265,7	8 162,0
2014	1 602,9	1 659,1	4 232,0	18 406,5	289,9	7 088,9
2015	1 578,3	2 265,0	5 316,3	16 924,2	327,5	7 419,7
2016	1 529,2	2 443,7	5 758,2	16 471,5	341,8	7 823,1
2017	1 704,6	2 677,7	8 966,3	19 160,0	409,5	8 701,6
2018	1 641,2	2 624,3	9 998,0	18 640,2	465,9	9 443,6
2019	1 738,3	2 830,7	10 943,8	18 828,1	443,1	9 703,8
2020	2 078,8	3 167,8	13 467,2	21 469,7	474,1	11 313,8
Рік	Сінгапур	Великобританія	США	Інші розвинені ринки	Всього	
2010	181,4	4 535,7	23 481,5	363,3	63 799,2	
2011	207,7	4 855,9	25 363,6	315,6	67 300,5	
2012	253,9	5 194,1	26 232,6	409,1	68 920,8	
2013	287,8	5 205,8	28 229,0	424,3	70 557,4	
2014	309,9	5 527,0	29 030,4	327,9	67 756,4	
2015	290,5	5 404,8	27 514,2	300,1	66 761,2	
2016	274,6	4 950,1	30 386,1	390,4	69 443,9	
2017	376,2	5 604,3	32 262,0	486,0	79 821,4	
2018	389,2	5 241,7	33 953,7	458,4	82 486,3	
2019	442,7	5 908,9	32 610,0	543,8	83 157,1	
2020	505,4	6 419,8	37 835,0	644,1	96 132,1	

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

В розрізі країн світу, найбільший обсяг випуску короткострокових та середньострокових облігацій, а відтак і питому вагу мали такі країни, як США, країни ЄС та Китай. Причому частка останнього протягом 2010-2020 рр. зросла із рівня в 3,7% до 14,01% випередивши Японію, частка якої в

досліджуваний період становила від 17,26% в 2010 році до 11,47% в 2020 році.

Таблиця 2.9 - Динаміка структури випуск короткострокових та середньострокових облігацій в розрізі країн світу в 2010-2020 рр., %

Рік	Австралія	Канада	Китай	ЄС (27 країн)	Гонконг	Японія
2010	2,23	2,18	3,70	30,81	0,24	17,26
2011	2,28	2,09	3,90	29,37	0,27	17,48
2012	2,45	2,40	5,08	29,86	0,30	14,46
2013	2,22	2,36	5,65	30,32	0,38	11,57
2014	2,37	2,45	6,25	27,17	0,43	10,46
2015	2,36	3,39	7,96	25,35	0,49	11,11
2016	2,20	3,52	8,29	23,72	0,49	11,27
2017	2,14	3,35	11,23	24,00	0,51	10,90
2018	1,99	3,18	12,12	22,60	0,56	11,45
2019	2,09	3,40	13,16	22,64	0,53	11,67
2020	2,16	3,30	14,01	22,33	0,49	11,77
Рік	Сінгапур	Великобританія	США	Інші розвинені ринки		Всього
2010	0,28	7,11	36,81	0,57		100,00
2011	0,31	7,22	37,69	0,47		100,00
2012	0,37	7,54	38,06	0,59		100,00
2013	0,41	7,38	40,01	0,60		100,00
2014	0,46	8,16	42,85	0,48		100,00
2015	0,44	8,10	41,21	0,45		100,00
2016	0,40	7,13	43,76	0,56		100,00
2017	0,47	7,02	40,42	0,61		100,00
2018	0,47	6,35	41,16	0,56		100,00
2019	0,53	7,11	39,21	0,65		100,00
2020	0,53	6,68	39,36	0,67		100,00

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Протягом досліджуваного періоду частка випуску короткострокових та середньострокових облігацій в структурі глобальному ринку мала динаміку до зростання із рівня в 77,57% в 2010 році до рівня в 77,86% в 2020 році. Найбільша питома вага короткострокових та середньострокових облігацій в структурі світового ринку облігацій була зафіксована в 2018 році, коли становила 82%.

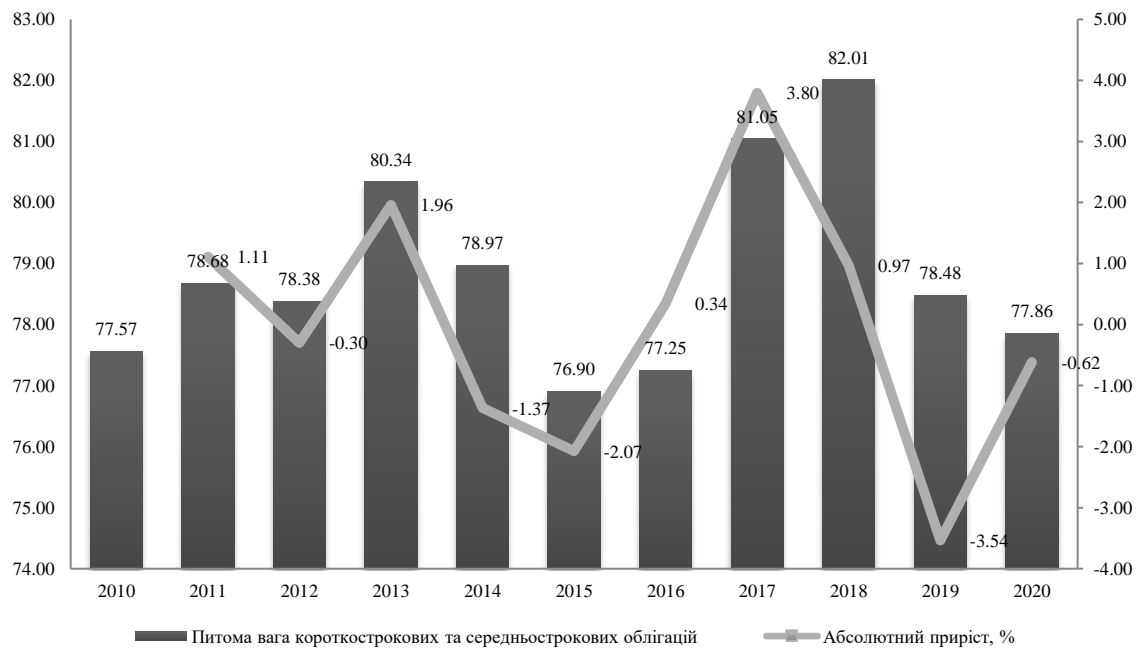

Рисунок 2.10 – Динаміка частки випуску короткострокових та середньострокових облігацій в структурі глобальному ринку в 2010-2020 рр., %

Джерело: <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

Отже, за досліджуваний період обсяг вартості глобального ринку облігацій збільшився із рівня в 82,251 трлн. дол. в 2010 році до рівня в 123,469 трлн. дол. в 2020 році. За останні 3 роки темп приросту вартості глобального ринку облігацій становив 2,12% в 2018 році, 5,36% в 2019 році та 16,52% в 2020 році. В розрізі країн світу найбільший обсяг облігацій було випущено в таких країнах, як США (питома вага якої становила від 36,7% до 38,3%), Китай (від 3,7% в 2010 році до 15% в 2020 році), а також країни ЄС (їх частка становила від 28,4% в 2010 році до 20,4% в 2020 році). В розрізі країн світу, найбільший обсяг випуск короткострокових та середньострокових облігацій, а відтак і питому вагу мали такі країни, як США, країни ЄС та Китай. Причому частка останнього протягом 2010-2020 рр. зросла із рівня в 3,7% до 14,01% випередивши Японію, частка якої в досліджуваний період становила від 17,26% в 2010 році до 11,47% в 2020 році. В структурі світового ринку облігацій довгострокові облігації

зменшилися із рівня в 22,43% в 2010 році до рівня в 22,14% в 2020 році. Найбільше значення частки довгострокових облігацій в структурі глобальному ринку була зафіксована в 2015 році і становила 23,1%.

2.3. Особливості інтеграції ринку України у світовий фондовий ринок

Торгівля цінними паперами є важливою частиною діяльності компанії на фінансовому та фондовому ринках, залучення інвестицій, впровадження нових технологій та обладнання, збільшення власного капіталу та можливостей ринкової капіталізації. За сучасних умов стан розвитку вітчизняного фондового ринку є показником інвестиційної привабливості, рівня економічної безпеки та майбутнього фінансового розвитку країни та акціонерних товариств. Окрім того від стану розвитку фондового ринку залежить і перспективи його подальшої інтеграції в світовий фондовий ринок.

Актуальність дослідження перспектив інтеграції українського ринку цінних паперів до світового фондового ринку зумовлена глобалізацією міжнародних фінансових відносин, посиленням тенденцій зростання інтернаціоналізації ринків цінних паперів, транскордонних інвестиційних угод, загострення конкуренції між найбільшими фінансовими центрами. Україна обрала чіткий курс на євроінтеграцію та у зв'язку з цим узяла на себе зобов'язання законодавчо, регулятивно й адміністративно реформувати власну економіку за принципами та правилами Євросоюзу. Ринок фінансових послуг, у тому числі ринок цінних паперів, відіграє важливу роль у економіці країн ЄС та розвинених країн світу. Тому правильно обраний механізм трансформації сфери фінансів і регулювання ринку цінних паперів України істотно впливає на повноцінну інтеграцію до світового фондового ринку.

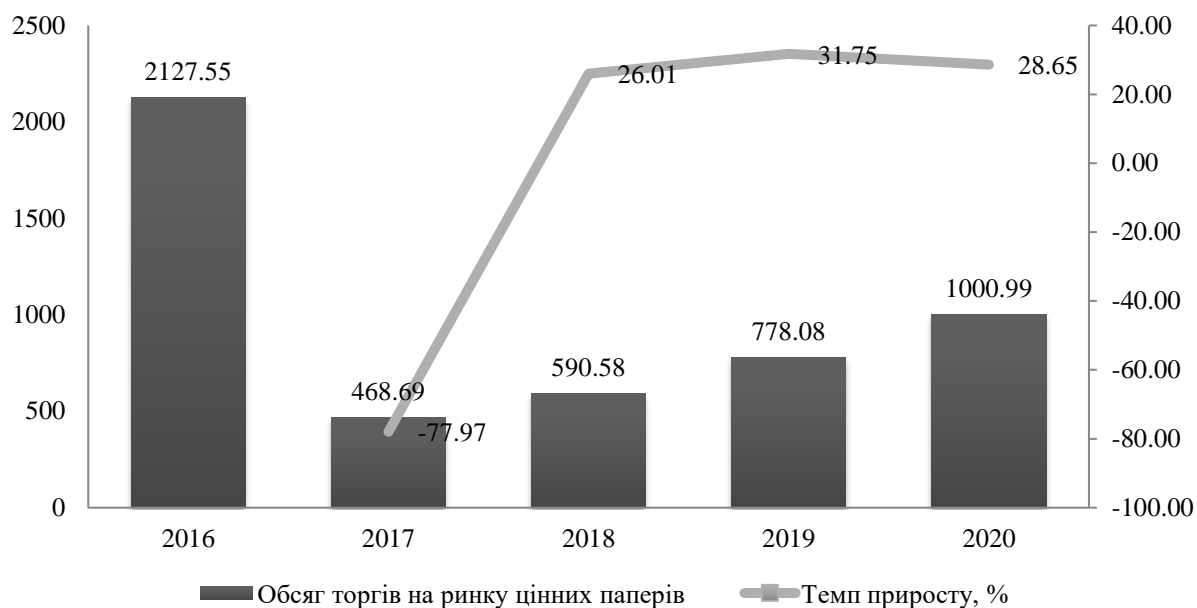

Рисунок 2.11 – Динаміка обсягів торгівлі на ринку цінних паперів в Україні у 2016 – 2020 роках, млрд грн

Протягом досліджуваного періоду відбувалося часткове зростання обсягів торгівлі цінними паперами на фондовому ринку України після різкого скорочення в 2017 році. Так, протягом 2018-2020 рр. обсяг торгів цінними паперами зріс із 590,58 млрд. грн. до 1000,99 млрд. грн.

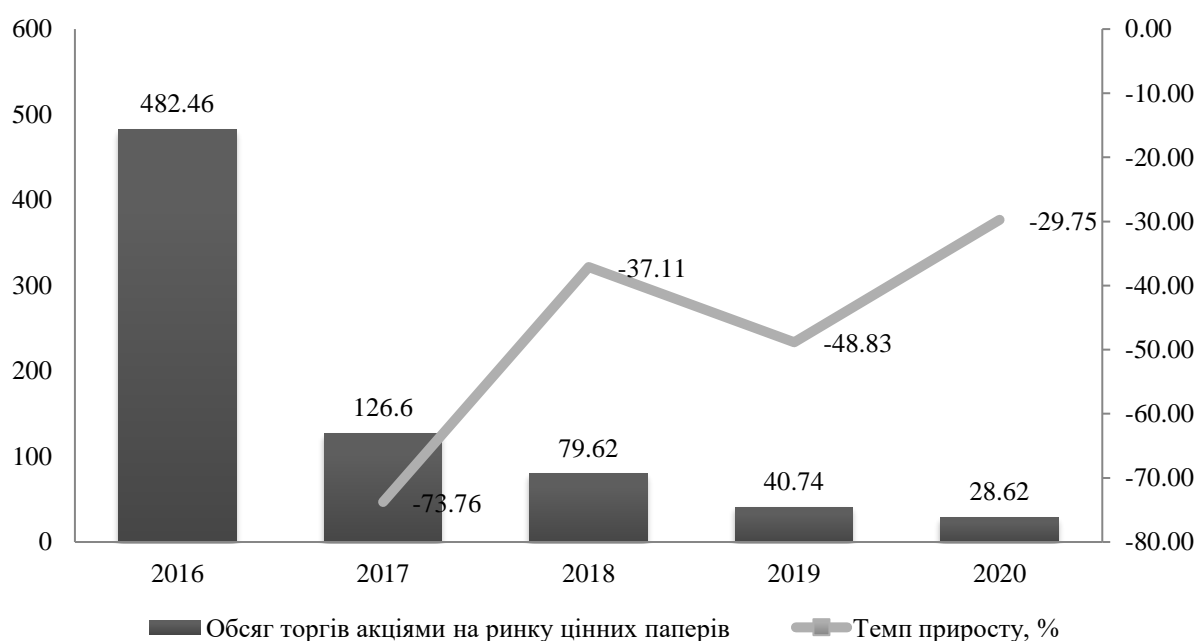

Рисунок 2.12 – Динаміка обсягів торгівлі акціями на ринку цінних паперів в Україні у 2016 – 2020 роках, млрд грн

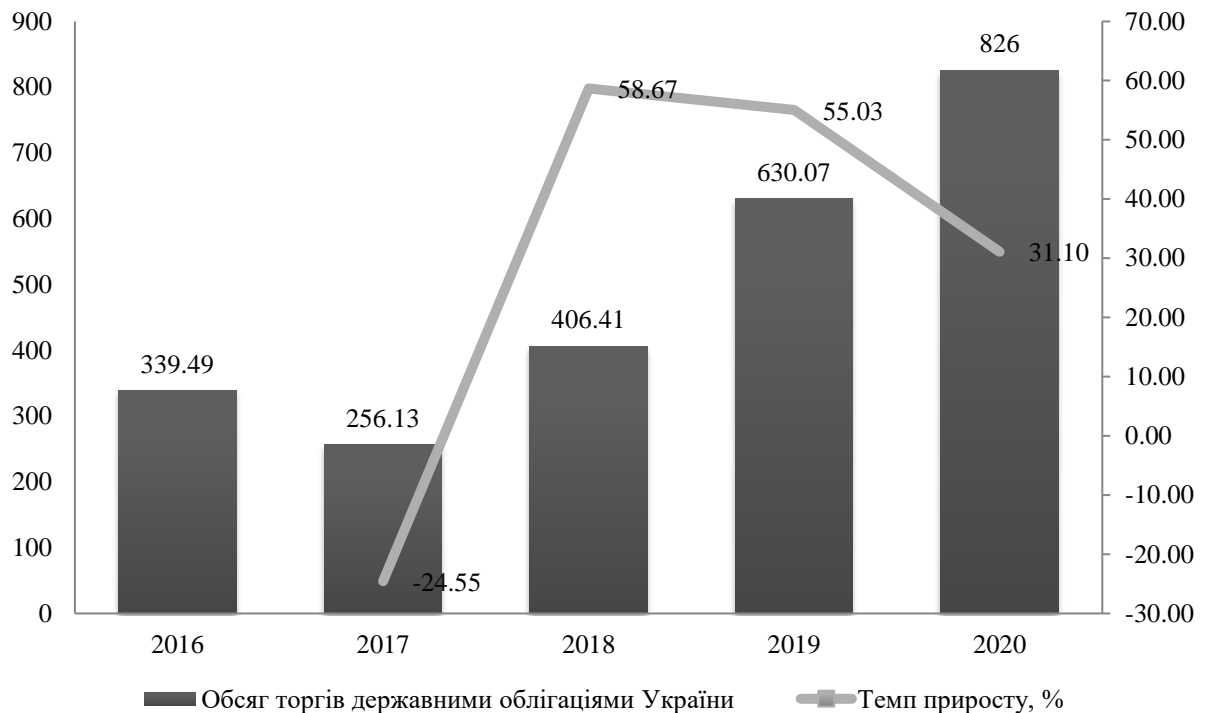

Рисунок 2.13 – Динаміка обсягів торгівлі державними облігаціями на ринку цінних паперів в Україні у 2016 – 2020 роках, млрд грн

Найбільшим організатором торгів цінними паперами та основним джерелом інформації по фондовому ринку України для міжнародних інвесторів вважається Перша Фондова Торгова Система (ПФТС). Торговельна система Фондової біржі ПФТС є комплексом нормативних, організаційних, технічних та програмно-апаратних рішень.

Технологічно вона складається з «Ринку заявок» та «Ринку котирувань». Також у ПФТС активно проводяться аукціони з продажу цінних паперів Фондом державного майна України компаніями, що займаються первинним розміщення (ІРО) власних цінних паперів, або навпаки, розпродають власні активи в цінних паперах. В Україні є 11 фондових бірж (згідно з Агентством з розвитку інфраструктури фондового ринку України).

Перша фондова торговельна система (ПФТС) обслуговує понад 85% усього обсягу торгів, Українська фондова біржа (УФБ) – близько 14%. Інші 8 організаторів торгів практично не працюють, а лише інколи проводять свою діяльність з нерегулярних торгів, що посилює розподіл фінансових активів,

отже негативно впливає на загальну капіталізацію фондового ринку України. Торговельна система ПФТС є подібною до американської біржі NASDAQ (одна з найбільших електронних торговельних систем).

Успішне приєднання вітчизняного ринку цінних паперів до світових фінансово-інвестиційних процесів, зокрема ЄС, неможливе без лібералізації національного валютного законодавства щодо інвестування у фондові активи України. У цьому значенні Інструкція про порядок відкриття, використання, впровадження і закриття рахунків у національній та іноземній валютах, затверджена постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 № 492, та Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління Національного банку України від 16.08.2006 № 320, інші законодавчі акти, що встановлюють трансфер валют і їх обмін, не відповідають сучасним вимогам та стримують активну діяльність потенційних іноземних інвесторів. Законодавство в цій сфері потрібно реформувати згідно з міжнародними нормами, керуючись положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Вважаємо, що такий підхід можливо реалізувати, якщо НБУ здійснить істотне розширення контролю інвестиційних потоків і трансфертів капіталів – у межах всієї фінансової системи України. У нових умовах важливою складовою регулюючих органів, у першу чергу НБУ, є встановлення балансу між забезпеченням динамічного розвитку інфраструктури вітчизняного фінансового ринку (включаючи допомогу інфраструктурі й певний протекціонізм) та виконанням поставлених завдань щодо захисту інтересів інвесторів і емітентів.

Для країн, де ринкові інститути тільки формуються, до яких належить і Україна, важливу роль відіграють питання фінансової, державної та податкової дисципліни, а також контроль руху капіталу з метою недопущення мінімізації оподаткування та вивезення в офшорні зони і світові фінансові центри.

Координація діяльності НБУ та його оновлені функції з іншими регуляторами у фінансовій сфері дадуть змогу повноцінно відстежувати процеси та оперативно реагувати на кризи ліквідності та інші дестабілізуючі явища. Зараз система захисту, яку використовує НБУ від неконтрольованого впливу капіталу за кордон, є неефективною та пов'язана з численними тіньовими схемами оперативного виведення капіталу для потреб як фізичних осіб, так і корпоративного сектора економіки.

Для ефективного входження ринку цінних паперів України до світового фондового ринку стратегічне значення мають такі заходи:

1) покращення процесу механізму реального забезпечення захисту прав власності;

2) створення в Україні багатофункціональної єдиної біржі, тому що наявність десяти дрібних, неліквідних і відокремлених фондових бірж не сприяє активному залученню вітчизняних та іноземних інвесторів для залучення коштів у вітчизняні цінні папери;

3) гарантування ліквідності цінних паперів та підтримка розвитку інструментів фондового ринку України (потрібно залучити роботу маркет-мейкерів, емітентів та брокерів, закріпити їх та на даному етапі зміцнити їх фінансово; окрім того, емітентів потрібно залучати виплачувати дивіденди й підтримувати певний рівень котирувань власних акцій);

4) активне сприяння виплаті дивідендів акціонерними товариствами в Україні;

5) спроба унеможливити трансферне (офшорне) ціноутворення великими й середніми підприємствами України;

6) намагання об'єднати політичні сили та державні органи влади навколо довготермінової програми розвитку конкурентного фондового ринку України, де потрібно:

- зазначити методи й терміни реалізації реформ із докладним описом шляхів виведення корпоративних структур із тіньового сектора економіки;

- сприяти впровадженню моніторингу офшорного ціноутворення зі встановленими штрафами;
- а також заходи, що зроблять неможливим виведення не через дивідендні виплати чистого прибутку підприємства, прозору (за європейськими зразками) процедуру лістингу для залучення коштів корпоративними структурами, яка запобігатиме невиконанню корпоративними утвореннями своїх боргових і емісійно-інвестиційних зобов'язань тощо;

7) послідовна лібералізація валютного законодавства щодо інвестування у вітчизняний ринок цінних паперів;

8) уніфікація та спрощення надання клірингово-депозитарних послуг із розрахунків на фондовій біржі;

9) присвоєння повноцінних прав міноритарним акціонерам (вважається за доцільне надати їм права голосувати за виплату дивідендів та отримувати їх, захистити їхні права при проведенні додаткової емісії та при переоформленні акцій тощо);

10) гарантування прозорості та регулятивності звітності акціонерних товариств (у звітності є певні помилки, не зрозуміла інформація для інвесторів чи інших учасників, що не пояснюється та не коментується акціонерним товариством; окрім того, для великих емітентів було б корисним оприлюднення щомісячної звітності, а не лише квартальної).

Директиви ЄС та асоціація з Євросоюзом безпосередньо впливають та регулюють ринок цінних паперів, узагальнюють позитивний досвід національних правових систем країн ЄС та сприяють його впровадженню в країнах-підписантах. Ці документи можуть як надати можливість для ефективного розвитку економіки України, так і незначні ризики, які потрібно враховувати.

Тому актуальним є потреба у стратегічному реформуванні вітчизняного ринку цінних паперів та НБУ. При цьому потрібно більш радикально впроваджувати реформування державного апарату управління,

макроекономічного регулювання, антикорупційної політики, правовідносин власності тощо. Дані заходи в поєднанні з раціональними протекційними обмеженнями надають можливість гармонійно та поступово увійти на ринок цінних паперів країн ЄС.

Аналіз сучасного стану функціонування вітчизняного фондового ринку в Україні дозволяє визначити основні проблеми, які перешкоджають його ефективному розвитку:

1) неналежна законодавча та нормативна база для регулювання корпоративних відносин, що взаємодіють на фондових біржах, особливо для захисту інтересів інвесторів;

2) відсутність розвиненої біржової мережі;

3) відсутність єдиної біржової моделі;

4) низьке використання похідних цінних паперів;

5) низький рівень поширення інформації про функціонування фондового ринку, що призводить до низької індивідуальної активності на фондовій біржі, тобто неусвідомлення та недооцінки можливостей фондового ринку;

6) інституційні системи, такі як недержавні інвестиційні фонди, страхові компанії та інститути спільного інвестування, є недосконалими;

7) низька здатність вітчизняного фондового ринку для залучення максимальної кількості коштів при спробах виходу на ринки IPO та складна процедура для розміщення акцій за кордоном;

8) фіскальний тиск податкових органів на підприємства, які публічно здійснюють господарську діяльність.

За останні два роки в Україні відбулися позитивні зміни в процесі лістингу цінних паперів на фондовій біржі. Оптимізація впливає не лише на законодавчу та регуляторну сфери, а й на національне регулювання, фінансових посередників та компаній, а саме:

1. Внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства» щодо обов'язкового запровадження процедури лістингу (первинної або вторинної біржової компанії).

2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку запустила новий онлайн-сервіс пошуку власників акцій акціонерних товариств (5% і більше), тим самим підвищивши довіру потенційних інвесторів.

3. Перший уповноважений постачальник інформаційних послуг, уповноважений публікувати фінансову звітність та інформацію про український фондовий ринок – Агентство розвитку інфраструктури фондового ринку України. Агентство забезпечує економічну та інформаційну безпеку емітентів, фінансових посередників, фінансових агентів, інвесторів та домогосподарств, а також надає повну інформацію про емітентів.

4. Прийняті ряд заходів з ціллю адаптувати український фондовий ринок до європейських правил проведення та організації фондових операцій, що підвищить прозорість роботи фондового ринку, забезпечить встановлення прозорих цін, отримає доступ до нових міжнародних клієнтів та досвіду.

5. На початку 2020 року Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики рекомендував Верховній Раді прийняти проект закону про спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів.

6. Своєчасне та надійне подання фінансової звітності (відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності юридичних осіб) фондовій біржі, її уповноваженим представникам, Firsttrade та пов'язаним агентствам.

7. Розвиток суб'єктів, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів. На вітчизняному фондовому ринку зареєстровано 709 ліцензованих учасників, які пропонують договори купівлі-продажу цінних паперів, внутрішні та міжнародні інвестиційні угоди, а також надають ефективні консультації в інвестиційній сфері.

Позитивною зміною є те, що професійні гравці вітчизняного фондового ринку можуть пропонувати своїм клієнтам програмні продукти для

дистанційного підписання договорів купівлі-продажу фінансових інструментів. Такий продукт дасть можливість залучити достатній капітал не лише від національних інвесторів, а й від міжнародних інвесторів.

Важливою частиною ефективного розвитку фондового ринку є стимулювання уряду до додаткового випуску акцій, облігацій, державних гарантій та страхування ризиків інвестора.

Подальший розвиток фондового ринку значною мірою залежить від чітких заходів, які держава має вживати у побудові фінансової системи. Для покращення стану фондового ринку необхідно вжити ряд заходів:

Рисунок 2.14 – Напрямки покращення стану фондового ринку в Україні

Отже, до основних напрямів модернізації та розвитку українського фондового ринку можна віднести (рис. 2.15).

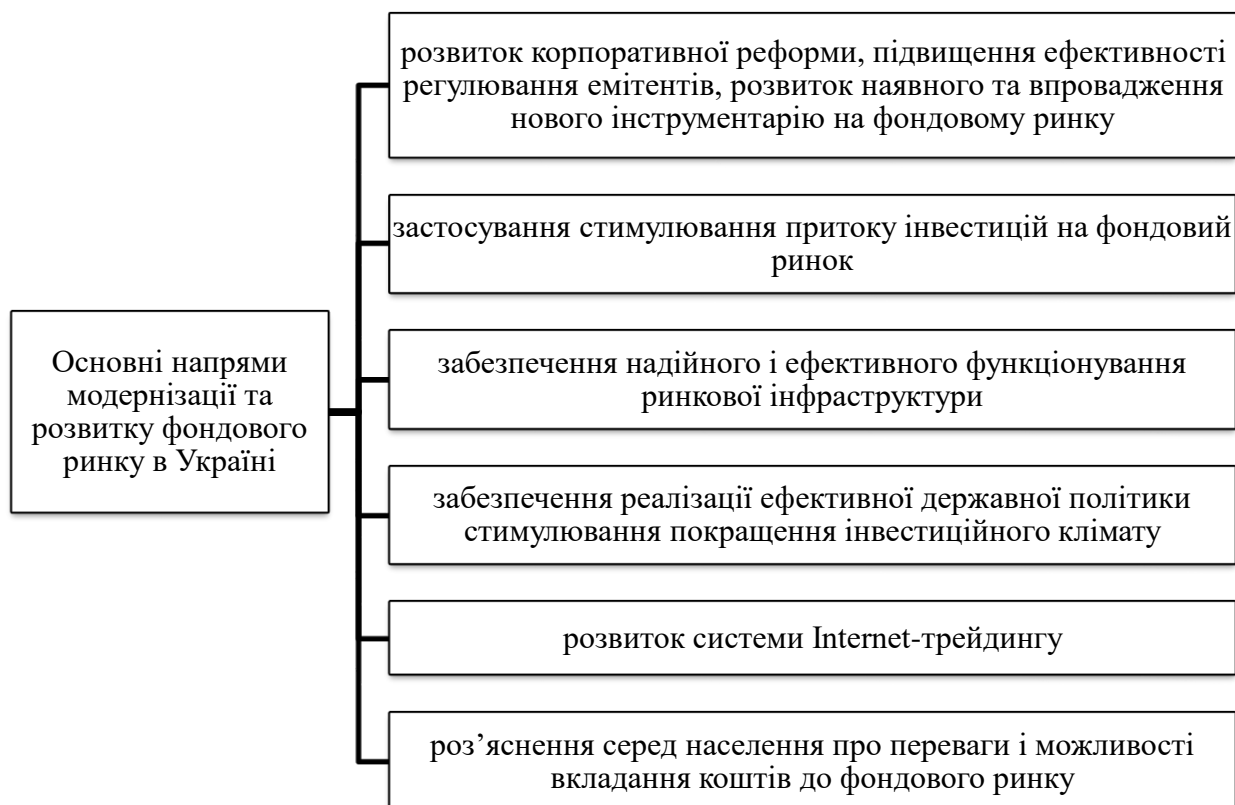

Рисунок 2.15 - Основні напрями модернізації та розвитку фондового ринку в Україні

Також зразком для наслідування є реформування фондового ринку, адже показники його ефективного функціонування на сучасному етапі розвитку свідчать про дієвість упроваджених реформ, які можуть бути запозичені для вдосконалення та покращення ситуації на українському фондовому ринку.

Слід зазначити, що на сьогодні невелика кількість українських компаній вивели свої акції на міжнародний фондовий ринок, тому потрібно збільшувати капіталізацію ПФТС, оскільки це один із найефективніших способів розвитку ринку цінних паперів в українській економіці.

Таким чином, показник загального обігу цінних паперів на фондовому ринку зріс, але кількість акцій та облігацій, що випускаються, зменшилась. Розвиток ефективного вітчизняного фондового ринку неможливий без подолання низки перешкод: недостатньої інформованості громадськості про

фондові біржі, неналежну законодавчу базу регулювання фондового ринку, операторів фондового ринку (страхові компанії, приватні інвестиційні фонди тощо) та ін.. Вирішення цих проблем дозволить українському фондовому ринку активно та продуктивно розвиватися.

Отже, перспективи розвитку торгівлі залежать від покращення функціонування фондового ринку, що в свою чергу може призвести до відновлення економічного зростання та фінансової стабільності країни. Однак для забезпечення гармонійного розвитку операцій на ринку цінних паперів держава має створити відповідні умови, зокрема: підвищення інформаційної прозорості та доступності для всіх учасників ринку, удосконалення нормативно-правової бази, підвищення інвестиційної привабливості.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

Досліджено, що світовий фондовий ринок являє собою сукупність бірж та ринків, які торгують та випускають облігації, акції та різні інші цінні папери. Невід'ємна частина світової економіки, вона надає компаніям та інвесторам доступ до операцій із капіталом за певну частку законного володіння. Ключова роль світового ринку як частини світового ринку полягає у забезпеченні умов і механізмів для трансформації заощаджень в інвестиції. Надходження заощаджень на фондовий ринок забезпечують домогосподарства та структури бізнесу, що виступають як інвестори безпосередньо або за допомогою фінансових інститутів. Залучення зазначених заощаджень для забезпечення своєї діяльності здійснюють підприємства та держава у вигляді випуску цінних паперів.

Встановлено, що сучасні умови світового ринку цінних паперів характеризуються стрімким зростанням ринку облігацій, як тривало навіть за умов кризи на ринку акцій, що супроводжувалась стрімким спадом індексів капіталізації і банкрутством провідних корпорацій. Ринок облігаційних позик забезпечив зростання світового ринку цінних паперів у несприятливих умовах розвитку. Привабливість світового ринку облігацій зумовлена великою мірою змінами, що відбуваються у цьому сегменті фондового ринку. Зокрема, зростає роль корпоративних цінних паперів. Збільшення обсягів емісії корпоративних облігацій створює сприятливі умови для розвитку економіки будь-якої країни і стимулює інвестиційне середовище. Отже, за останній рік характерним є значний стрибок рівня капіталізації фондових бірж світу, що дає змогу прогнозувати його подальший стрімкий розвиток. Особливо вагому роль відіграли у цьому США та країни Європи. Також варто зазначити, що досить динамічним є розвиток ринку цінних

паперів Китаю, Японії та Індії. Глобалізація світової економіки сьогодні розповсюдилася на широку сферу міжнародних операцій і сприяла формуванню міжнародного фондового ринку в його сучасному вигляді.

Встановлено, що діяльність Міжнародної організації комісій з цінних паперів як одного з провідних міжнародних інститутів у сфері регулювання світового ринку цінних паперів, є багатосторонньою і різноманітною, є не тільки регулятивною, а й креативною і багато в чому інноваційною. Але її діяльність стосується лише глобального рівня.

Проаналізовано, що капіталізація світового ринку акцій збільшилася на 18,2% у річному обчисленні до 105,8 трлн дол. у 2020 році, а глобальна емісія акцій скоротилася на 52,9% до 826,8 млрд. дол. В цілому глобальна емісія акцій протягом 2010-2020 рр. за географічним розподілом найбільшу питому вагу займали Сполучені Штати Америки із часткою в 41%. На другому місці був Китай із часткою в 13%, а на третьому – Гонконг із часткою в 10%.

Проведений аналіз свідчить про те, що за досліджуваний період обсяг вартості глобального ринку облігацій збільшився із рівня в 82,251 трлн. дол. в 2010 році до рівня в 123,469 трлн. дол. в 2020 році. За останні 3 роки темп приросту вартості глобального ринку облігацій становив 2,12% в 2018 році, 5,36% в 2019 році та 16,52% в 2020 році. В розрізі країн світу найбільший обсяг облігацій було випущено в таких країнах, як США (питома вага якої становила від 36,7% до 38,3%), Китай (від 3,7% в 2010 році до 15% в 2020 році), а також країни ЄС (їх частка становила від 28,4% в 2010 році до 20,4% в 2020 році). В розрізі країн світу, найбільший обсяг випуск короткострокових та середньострокових облігацій, а відтак і питому вагу мали такі країни, як США, країни ЄС та Китай. Причому частка останнього протягом 2010-2020 рр. зросла із рівня в 3,7% до 14,01% випередивши Японію, частка якої в досліджуваний період становила від 17,26% в 2010 році до 11,47% в 2020 році. В структурі світового ринку облігацій довгострокові облігації зменшилися із рівня в 22,43% в 2010 році до рівня в 22,14% в 2020 році.

Проаналізовано, що показник загального обігу цінних паперів на фондовому ринку України зріс, але кількість акцій та облігацій, що випускаються, зменшилась. Розвиток ефективного вітчизняного фондового ринку неможливий без подолання низки перешкод: недостатньої інформованості громадськості про фондові біржі, неналежну законодавчу базу регулювання фондового ринку, операторів фондового ринку (страхові компанії, приватні інвестиційні фонди тощо) та ін.. Вирішення цих проблем дозволить українському фондовому ринку активно та продуктивно розвиватися. Отже, перспективи розвитку торгівлі залежать від покращення функціонування фондового ринку, що в свою чергу може призвести до відновлення економічного зростання та фінансової стабільності країни. Однак для забезпечення гармонійного розвитку операцій на ринку цінних паперів держава має створити відповідні умови, зокрема: підвищення інформаційної прозорості та доступності для всіх учасників ринку, удосконалення нормативно-правової бази, підвищення інвестиційної привабливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринькова В., Корда В., Лепейко Т. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності. Харків: ХДЕУ, 2002. 254 с.
2. Кравченко Ю. Рынок ценных бумаг в вопросах и ответах: учеб. К: Ника-Центр, 2005. 536 с.
3. Оскольський В. Ринок цінних паперів в Україні: проблеми функціонування і розвитку. Київ: КСУ, 2009. 136 с.
4. Кондрашихин А., Рожманов В., Пепа Т. Фондовый рынок. Киев: Центр учебной литературы, 2008. 376 с.
5. Загородній А., Вознюк Г. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
6. Бормотова М.В. Дослідження сутності поняття «Фондова біржа» як основної ланки фондового ринку / М.В. Бормотова // Вісник економіки транспорту і промисловості: збірник науково-практичних статей – 2012. – Вип. № 39. – С. 21.
7. Войтенко О.М. Актуальність питання сучасного розвитку міжнародного ринку фінансових послуг/ О.М. Войтенко // Економічний простір: збірник наукових праць – 2011. – № 46. – С. 5.
8. Фондовый рынок: підручник / О.М. Мозговий, А.Ф. Баторшина, О.Г. Величко, Т.О. Фролова та ін. – К. : КНЕУ, 2013.
9. Бурмака М., Зінченко Ф. Глобальний формат фінансово-інституційної трансформації фондових бірж. Міжнародна економічна політика. 2017. № 2 (27). С. 40–61.
10. Ємельянова Л. Аналіз рівня розвитку фондового ринку в країнах Центральної та Східної Європи. Економічний аналіз. 2015. Т. 22. № 1. С. 108–116.
11. Алексеев М.Ю. Ринок цінних паперів (теорія і практика). К.: МАУП, - 2007. 256с.

12. Музиченко Г. Г. Формування та розвиток світового ринку цінних паперів в умовах економічної глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Г.Г. Музиченко – 20 с.

13. Сохацька О.М. Біржова справа. Підручник (3-тє вид. змін. й доп.). Тернопіль: Карт-Бланш, К.: Кондор, 2015. 632с

14. Калинець К.С. Фондова біржа України в контексті світової фінансової кризи: проблеми та перспективи стабілізації. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2009. № 3(6). С. 212–217.

15. Мозговий О.М. Фондовий ринок: підручник. К.: КНЕУ. 2013. 543 с.

16. Руда О. Функціонування фондового ринку України: проблеми та перспективи розвитку. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв, 2015. № 6. С. 794–798.

17. Value of assets under management worldwide in selected years from 2002 to 2017 (in trillion U.S. dollars). Statista. The Statistics Portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/323928/global-assets-under-management>

18. Market capitalization of listed domestic companies (% of GDP). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/cm.mkt.lcap.gd.zs>

19. Amount Outstanding of International Debt Securities for All Issuers, All Maturities, Residence of Issuer in All countries. URL: <https://fred.stlouisfed.org/series/IDSAMRIO3P>

20. Amounts Outstanding of International Bonds and Notes, Currency of Issue in Euro (DISCONTINUED). URL: <https://fred.stlouisfed.org/series/IBANEU1AO>

21. Distribution of countries with largest stock markets worldwide in 2018. Statista. The Statistics Portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/710680/global-stock-markets-by-country>

22. Глазова А. Б. Особливості віртуалізації світового фондового ринку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2019. Вип. 24.

Ч. 1. С. 84–90. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25419/1/Глазова%20А.%20Б..pdf>

23. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня – грудня 2014– 2020 рр. : аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <http://www.ssmsc.gov.ua/fund/analytics> 5. Відношення капіталізації до ВВП. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/czech-republic/marketcapitalization--nominal-gdp>

24. Мисюра О. Манипулирование на фондовом рынке // Stock world. 19.02.2015. URL: <https://www.stock-9world.com.ua/ru/education/basics/manipulirovaniiena-fondovom-rynkie>

25. Яцюк Г. В. Модернізація торгівельної інфраструктури ринку цінних паперів // Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрямки розвитку : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : Криниця, 2019. С. 170–172.

26. Фондовий ринок перестане «лякати» українців та іноземних інвесторів // Укрінформ. 18.08.2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3083499-fondovij-rinok-perestane-lakati-ukrainsiv-ta-inozemnih-investoriv.html>

27. <https://www.sifma.org/resources/research/fact-book/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Федерації фондових бірж та їх основні напрямки діяльності на фондовому ринку

Назва організації	Кількість	Дата створення	Основні напрямки діяльності
1 Світова федерація бірж (World Federation of Exchanges) FIBV	54	1961	<ul style="list-style-type: none"> - здійснення форуму для спілкування, аналізу та дебатів серед членів - висвітлення ролі функціонування фондових бірж - поглиблення зв'язків між представниками влади та міжнародними громадськими організаціями - підтримка розвиваються бірж - створення правил діяльності на ринку - організація освітніх програм
2 Федерація фондових бірж країн Європи і Азії (Federation of Euro-Asian Stock Exchanges) FEAS	25	05.1995	<p>посилення інтеграції в регіоні діяльність в якості уповноваженого представника в РІВУ</p> <p>сприяння в здійсненні лістингу і торгових операцій</p> <p>гармонізація правил регулювання адаптація нових технологій</p>
3 Федерація європейських фондових бірж (Federation of European Stock Exchanges) FESE	38	Реорганізація в листопаді 2001	<p>заохочення зростання ринків цінних паперів розробка єдиного європейського законодавства</p> <p>спрощення торговельних операцій між країнами ЄС</p> <p>організація технічної, законодавчої та професійної підтримки в країнах Центральної, Південної та Східної Європи</p> <p>розробка «10 заповідей для фондового ринку»</p> <ul style="list-style-type: none"> - стимулювання молодих вчених, тощо.
4 Комітет Європейських регуляторів ринків цінних паперів CESR	38	06.06.01	<p>поліпшення координації серед регуляторів за допомогою створення ефективного операційного механізму</p> <p>діяльність в якості групи радників в Єврокомісії</p> <p>робота в сфері забезпечення своєчасного і щоденного дотримання законодавства на території ЄС</p>

Продовження таблиці А.1

(Підрозділ FESE)	13	Відсутні дані	- спільна робота в сфері створення загальних стандартів щодо міжнародного обліку та ведення угод на ринку капіталів заохочення зарубіжного лістингу, обмін технологіями
Федерація бірж Південної Азії (South Asian Federation of Exchanges) SAFE	14	1997	- стимулювання співпраці серед членів з метою розвитку ринків цінних паперів - робота з міжнародними інститутами в напрямку стандартизації та регулювання - просування інтеграції між учасниками ринку для встановлення прозорості їх відносин

Джерело: складено автором за [16]

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагіату щодо роботи:

Автор: Любоженко Єгор Костянтинович

Назва: Світовий фондовий ринок: сучасний стан та закономірності розвитку

Координатор: д.е.н., проф. Мозговий О. М.

Підрозділ: кафедра міжнародних фінансів

Коефіцієнт подібності 1:22.3

Коефіцієнт подібності 2:15.2

Тривога: 1

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

виявлені в роботі запозичення є сумлінними і не мають ознак плагіату. Тому робота визнається самостійною і допускається до захисту;

виявлені в роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання;

виявлені в роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень. У зв'язку з чим, робота не допускається до захисту.

Обґрунтування:

.....
.....
.....
.....
.....

2.06.2022р

Дата

Підпис Наукового керівника